Nummer 14 Donderdag 6 April 1933 33ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER KONINKLIJKE VEREENIGING
„OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad. (Voor de overzeesche gewesten en het buitenland f 6.— per jaar).

De zetel dezer Vereeniging wordt met 1 Mei e.k. verplaatst van K. Voorhout 6 naar Smidswater 10, Den Haag.

Studie-Commissie van „Oost en West".

I. *Gratis* voorlichting inzake studie en/of huisvesting voor jongelieden uit Oost- en West-Indië.

II. *Bij betaling van f 15,— per jaar* doorloopend toezicht en/of volledige z.g. voogdijschap, omvattende o.a.:

a. afhalen van boot of trein;
b. zorg voor voorloopige en/of definitieve huisvesting;
c. volledige behartiging van studiebelangen;
d. financiëel beheer.

Nadere inlichtingen bij den Eersten Gedelegeerde W. Meijer, Prins Mauritsplein 23, Telefoon 550752.

Oproep tot steunverleuning aan werkloozen in Nederlandsch-Indië.

Het Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië te *'s-Gravenhage* moge opnieuw langs dezen weg een *dringend beroep* doen op het saamhoorigheidsgevoel en de offervaardigheid van de Nederlanders hier te lande en in het buitenland — inzonderheid van de *Indische verlofgangers* en *gepensionneerden* — tot leniging van den nood, ontstaan door de toenemende werkloosheid onder de verschillende groepen der bevolking van Ned.-Indië.

Welk een omvang dit euvel heeft aangenomen, moge blijken uit de volgende cijfers, betreffende de werkloosheid onder de Europeesche bevolking in Ned.-Indië. In Februari 1931 telde men *2400* werkloozen, in December 1931 *3110*, in Juli 1932 *3590* en in Februari 1933 *5520*.

Met deze cijfers voor oogen behoeft het geen verdere toelichting dat versterking van de middelen, die noodig zijn om de ergste gevolgen der werkloosheid eenigermate te verzachten, dringend noodig is in den meest volstrekten zin des woords.

Geldelijke bijdragen — liefst *vaste maandelijksche* bijdragen — tot leniging van den heerschenden grooten nood zullen door voornoemd Comité gaarne in ontvangst worden genomen ter overmaking aan het Centraal Comité voor steun aan werkloozen te Batavia.

Het Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië.
Postgiro no. *198000.*

's-Gravenhage, Maart 1933.

Adres: Penningmeester, Bentinckstraat 31. Secretaris, Bentinckstraat 121.

Hoofdbestuursvergadering

op Zaterdag 29 April e.k. ten 1 u. 30 in het gebouw der Vereeniging, Smidswater 10.

Punten van behandeling.

1. Opening;
2. Notulen (Zie K.W. 8 December '32, No. 49);
3. Jaarverslag. Rekening en verantwoording 1932 met rapport Verificatie-Commissie. (Zie K.W. 16 Maart 1933, No. 11);
4. Begrooting 1933. (Behoort bij Jaarrekening, enz. Zie K.W. 16 Maart '33, No. 11);
5. Koloniaal Weekblad, met nota van het Dagel. Bestuur;
6. Voorstel afdeeling 't Gooi, nopens intensiveering der werkzaamheid van de Vereeniging, met prae-advies van het Dagel. Bestuur;
7. Voorziening vacatures Hoofdbestuur door periodiek aftreden;
8. Datum en plaats der jaarl. Algemeene Vergadering;
9. Rondvraag en sluiting.

De Algemeene Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. Nota en prae-advies, genoemd bij de punten 5 en 6, worden afzonderlijk toegezonden.

Bij verhindering plaatsvervanging verzocht.

Indische steden.

Soerabaia.

I.

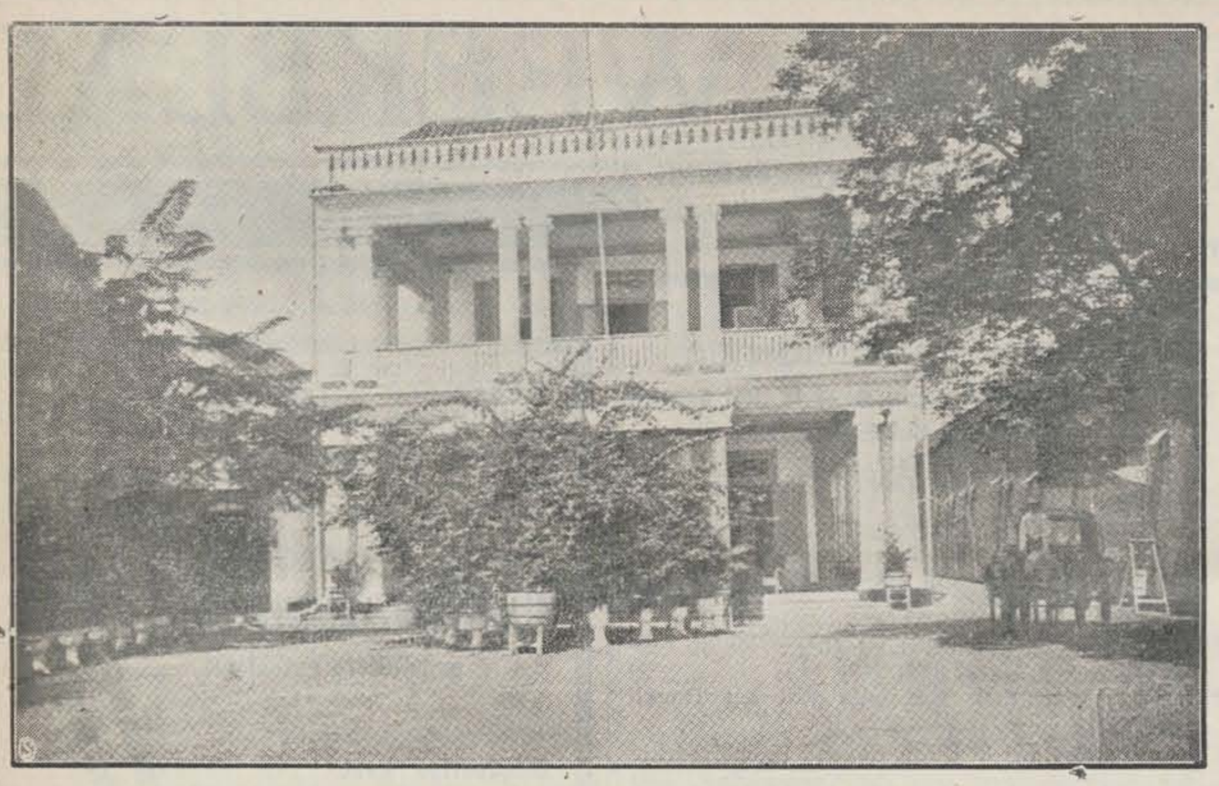
Wanneer wij hier over Indische steden gaan vertellen, dan spreekt het vanzelf, dat wij dit in hoofdzaak doen ten behoeve van de vele leden van „Oost en West" in Nederland, die onze kernspreuk onderschrijven, het werk onzer vereeniging ondersteunen, maar die Indië niet uit eigen aanschouwing kennen. Wij weten, dat iedere afdeeling van „Oost en West" verscheidenen van deze leden telt en uit hun midden is ook meermalen den wensch vernomen, iets in hun weekblad te mogen vinden van instructieven of informatorischen aard. Aan dit verlangen voldoen wij hiermee.

Er is nog altijd een groote groep van menschen, ook van toonaangevende menschen in Nederland, die „Grooter Nederland" slechts kennen van hooren zeggen en, — alle goed bedoelde koloniale propaganda ten spijt —, slagen deze zegslieden naar wie men hoort, er in den regel maar heel gebrekkig in van Indië een voorstelling te geven die met de werkelijkheid geen al te groote verschillen heeft.

Arm Indië! Want het verdient zoo, als land van onbegrensde mogelijkheden, waar tal van welvaartsbronnen nog onaangeboord bleven, de volle aandacht van gansch het volk, dat reeds eeuwen teruggeroepen werd, die verre gewesten over zee een plaats te geven in de wereldrij der economisch sterke landen.

Van hooren zeggen dan, — want van de schoolbanken blijft maar heel weinig bij —, weten velen natuurlijk wel dat Soerabaia behoort tot de paar groote steden op Java waar de meeste Europeanen wonen, maar ook al is men goed in den handel georiënteerd, lang niet ieder weet dat het immers zoo veel vaker genoemde Batavia in economische beteekenis bij Soerabaia ten achter staat. Indië's eerste handels- en havenstad neemt ook in de rij der zeehavens van het Verre Oosten een zeer voorname plaats in. Reeds voor den toerist is het havenbeeld van Soerabaia niet minder belangwekkend dan dat van Singapore.

Het heeft jaren geduurd vóór Soerabaia in deze eervolle vergelijking kon worden opgenomen. Om van de haven van Indië's eerste koopstad een der grootste en modernste havens van het Verre Oosten te maken, heeft men kosten noch moeiten gespaard. Sedert 1910 is, tot en met 1922, toen de werken voltooid waren, aan de Soerabaiasche haven uitgegeven een bedrag van 53 en twee-derde millioen gulden, waaruit dus wel de conclusie mag worden

Het jongensweeshuis te Soerabaia.

getrokken, dat deze havenwerken als van enorme beteekenis werden beschouwd. Voor de vlucht welke Soerabaia's handel ook in de naaste toekomst ongetwijfeld nog nemen zal, was deze uitbreiding ook werkelijk noodig. De in aantal toegenomen scheepvaartverbindingen, vooral naar Australië, Amerika en Japan, de snelle groei van het goederenvervoer, eischten geheel up to date ingerichte haven-emplacementen. Er is een machtig en grootsch werk daar aan den mond van de Kali Mas voltooid, voor Soerabaia en zijn achterland niet alleen, maar voor de welvaart van geheel Indië en in zekeren zin, — want een groot koloniaal belang is immers ook een Nederlandsch belang — voor het moederland ook van enorme beteekenis.

Van dit moderne havenleven bestond vijftig jaar geleden nog niet de geringste voorbode. Toen bestond de linkeroever van de Kali Mas uit ongezonde moerasgronden en waar nu de nieuwe havenemplacementen liggen op de opgespoten terreinen, waren vroeger modderpoelen, die men voorzichtig meed. De drukte van toen heerschte op den rechteroever, waar het marine-établissement werd aangelegd, waar de marinehaven werd gebouwd en waar het beroemde en ook wel beruchte zitje aan den Oedjong bij den dertig meter hoogen uitkijktoren was. Daarheen waren in vroeger dagen de Zondagsche wandelingen der Soerabianen. Nu kan men des Zondags en ook wel in de week in de koele vooravonduren een file van automobielen en rijtuigen zich zien voortbewegen op den linkeroever, langs den breed aangelegden nieuwen havenweg om op den Noordpier te genieten van het mooie schouwspel, dat de reede, met de op het achterplan rijkbegroeide Madoera-kust iederen keer opnieuw verrassend biedt.

Er is heel wat water door de Kalis Mas gestroomd, vóórdat Indië's eerste handelstad modern uitgeruste en uitgevoerde havenemplacementen had. In een rapport d.d. 28 Mei 1898 van de z.g.n. havencommissie kwam o.m. deze opmerking voor: „De los- en laadmiddelen ter reede van Soerabaia, de eerste handelsstad van Indië, verkeeren nog in denzelfden staat als in den tijd van Jan P. Coen". Dat klonk wel heel erg beschamend, maar overdreven was het toch niet. In 1910 brachten dr. J. Kraus en ir. G. J. de Jongh hun rapport uit over de verbetering der haventoestanden in Indië. Voor wat Soerabaia betreft, werd over deze plannen in 1911 in gunstigen zin beslist en, werkelijk, met een schitterende energie werd door de ingenieurs, maar ook door de handels- en industrieele wereld van Soerabaia met de uitvoering der plannen begonnen. De bezuinigingen op de Staatsuitgaven hebben toen de voltooiing van deze grootsche werken niet weinig vertraagd. Het was in de geschiedenis van Indië's eerste handelstad een groote gebeurtenis, toen in 1918 het mooie schip van de Kon. Paketvaart Maatschappij, de „Melchior Treub", voor de eerste maal aan de Zuiderkade van den Noordpier der splinternieuwe havenwerken meerde. Tot toen toe moesten de groote vracht- en mailschepen op de reede blijven liggen en ofschoon deze vrij goed door het eiland Madoera wordt beschermd, toch kon het bij een beetje ruw weer moeilijk zijn te debarkeeren en te lossen en te laden uit en in de prauwen, kleine stoomers en tambangans, welke de verbinding met de kust onderhielden. Thans liggen alle passagiersschepen aan de kade gemeerd en nog slechts enkele vrachtbooten blijven ter reede.

Bandjirsluis bij Wonokromo, in de onmiddellijke nabijheid van Soerabaia, aan de Brantas, waaraan ook Soerabaia is gelegen.

Op deze enorme havenemplacementen zijn de pakhuizen en kantoren der verschillende groote stoomvaartmaatschappijen en prauwenveeren verrezen. Daar, op het meest Noordelijke plekje grond van Indië's eerste handelsstad, liggen millioenen aan producten opgestapeld in afwachting van den afvoer naar alle havens van de wereld. Zij liggen er binnen de wanden van uiterlijk weinig aantrekkelijke opslagplaatsen en de argelooze menschen, die een wandeling naar de haventerreinen van Tandjong Perak of, aan de overzijde van de Kali Mas, naar den historischen ouden Oedjong maken, hebben er geen idée van welke kolossale monumenten en tevens rijkdommen van hetgeen op Java gewerkt en geoogst wordt, hij voorbijtoert. Hier staan de groote loodsen van de oude bekende veemen, van het Stroohoedenveem en van het Soerabaiaveem, terwijl ook de Staatsspoor er tegenwoordig groote pakhuizen heeft. Tusschen de haven en de stad is het verkeer ook reeds aanzienlijk verbeterd, zoodat, wanneer men te Soerabaia debarkeert, men zich onmiddellijk verplaatst ziet in het drukke havenverkeer, waar verscheidene groote oceaanstoomers uit alle deelen der wereld laden en lossen, waar sporen op- en aanrijden en waar honderden havenkoelies bezig zijn, terwijl de groote kranen werken en de lucht vol is van harde geluiden, niet het minst van het hameren en stampen der groote machinefabrieken welke in de buurt gelegen zijn en van het groote dokbedrijf, dat werkt met drie dokken van 14000, 3500 en 1400 ton.

De algemeene indruk van Soerabaia als havenstad, de impressies welke men ontvangt bij een bezoek aan de uitgestrekte havenkwartieren in het Noorden der stad, welke in gerekten vorm een twintig minuten zuidwaarts op beide oevers van de Kali Mas is uitgebouwd, zijn werkelijk overweldigend. Een dergelijk modern verkeer zou men niet verwacht hebben in verre tropische landen. Wanneer men op een lichten morgen, staande op een der pieren van het nieuwe emplacement den zwaren rook van tal van oceaanstoomers den hemel ziet verdonkeren, wanneer verwarde en onbestemde geluiden aanzwellen uit de vele loodsen en fabrieken, waar reeds vroeg de grootste bedrijvigheid heerscht, wanneer het gansche havenbeeld vol kleur is en vol leven, dan voelt men een gevoel van trots opkomen, dan wordt een oogenblik geestdrift verwekt door hetgeen de energie en ondernemingsgeest van de Nederlandsche werkers in de tropen daar de laatste vijf-en-twintig jaar tot stand hebben gebracht.

Wanneer men een cijferbeeld van Soerabaia zou zien, aan de hand van de cijfers b.v. die de Handelsvereeniging te Soerabaia geregeld publiceert, dan moet men wel aannemen, dat de goederenbeweging van de Soerabaiasche haven in normalen tijd een respectabelen omvang heeft. De zeer moderne havenoutillage en de vele spoorverbindingen waren dan ook niet overbodig.

In de haven- en handelskwartieren van Indië's eerste koopstad wordt een enorme hoeveelheid werk verzet. Men bedenke, dat het aantal Hollanders, in het algemeen, het aantal Europeanen in vergelijking met Westersche handelscentra van even grooten omvang, uiterst gering is. De kantoren werken met lang niet zoo'n uitgebreiden staf van personeel als in Europa, terwijl er toch werkelijk niet veel minder omgaat. De laatste jaren zijn in de handelswijk van Soerabaia heel wat modern ingerichte kantoorgebouwen verrezen, (wij noemen het nieuwe paleis van de H.V.A. bijvoorbeeld) maar in vroeger jaren werd er door de Hollandsche kooplui in de tropen gezwoegd tusschen de kisten en vaten in snikheete loodsen, waar in een hoekje de lessenaar stond en waar de ziel was van het millioenenbedrijf. De meeste handelszaken zijn op dit oogenblik gemoderniseerd, ook wat haar lokaliteit betreft.

Een ontzaggelijk stuk werk, een reuzenarbeid heeft in de laatste jaren ter Noorden van de stad aan de Kali Mas zijn voltooiing bereikt. In die kwartieren van scheepvaart en handel wordt dagelijks onder de moeilijkste omstandigheden, een energie ontwikkeld, welke eerbied afdwingt.

Westersche energie en ondernemingsgeest hebben er wonderen verricht. En niet zoo heel groot is de kring van die stoere mannen van de daad, aan wie wij danken, dat onder de grootste havenplaatsen van het Verre Oosten tegenwoordig Indië's eerste handelsstad met eere mag worden genoemd. Er valt in Indië iets groots te doen en er worden ook dingen gedaan die de volle maat der waardeering opeischen, in de eerste plaats omdat de Westersche gemeenschap, die deze groote dingen tot stand brengt, zoo klein van omvang is.

Hugo de Groot

in dienst der Oost-Indische Compagnie en zijn belangstelling voor de Indische Zaken.

Bij de herdenking van zijn 350sten geboortedag op 10 April 1933 door A. Hallema.

——o——

II.

Juist de omstandigheid, dat de verschillende Compagnieën van Verre naar het bekende woorde dier dagen elkaar het geld uit de beurs en de schoenen van de voeten zeilden, een Hollandsch admiraal door zijn committenten werd gelast om zijn Zeeuwsche landgenooten in de Indische wateren als zijn vijanden te beschouwen en te tracteeren, enkel uit concurrentienijd en winstbejag, deed Oldenbarnevelt over de bezwaren van zijn eigen principe van den vrijen handel heenstappen en noodzaakte hem er a. h. w. toe de bestaande compagnietjes te doen samensmelten tot de V. O. C. Ook de buitenlandsche concurrentie, eerst van de Portugeezen en Spanjaarden, vervolgens van de Engelschen, Franschen en Denen droeg daartoe het hare bij. Maar dezelfde Oldenbarnevelt had er geen bezwaar tegen, dat Le Maire door het zoeken van een anderen weg naar Indië het monopolie van de Compagnie aantastte. Toen deze namelijk de overtuiging kreeg, dat ten Zuiden van Straat Magalhâes nog een doorvaart moest zijn om het „Zuidland" en daarmee den Indischen archipel te kunnen bezeilen langs een andere route dan die voor de V. O. C. was afgebakend, vroeg hij voor die nieuwe onderneming een vergunning aan tot erkenning en stichting der z.g. nieuwe Australsche Compagnie, althans dat deze vennootschap door de Staten Generaal zou worden geautoriseerd, om handel te drijven op de nieuw te ontdekken landen, gevonden langs tot dusverre niet bezeilde routes en alleen door deze compagnie voor zes reizen. Hoewel de Staten-Generaal daarmee in een moeilijk parket kwamen, wist Oldenbarnevelt te bewerken zonder Le Maire, die met de V. O. C. in een ernstig conflict was geraakt, rechtstreeks te begunstigen en toch de vrije concurrentie zooveel mogelijk te bevorderen, dat onder dagteekening van 27 Maart 1614 een placcaat van algemeene strekking werd afgekondigd, hetwelk den ontdekkers van nieuwe straten, havens, landen, plaatsen, eilanden het monopolie van die te bevaren of te doen bevaren voor vier reizen waarborgde.

Daarmee begon de Australsche Compagnie haar door ontdekking van de Maire Str. en Kaap Hoorn succesvol begonnen, doch door de smadelijke behandeling en krachtigen tegenstand in de Oostindische wateren ongelukkig eindigende exploitatie van den handel op de nieuw ontdekte landen en zeeën, na afloop waarvan de oude Le Maire ten slotte wel moreel in 't gelijk werd gesteld, doch financieel zijn onderneming geheel zag mislukt. De Australsche Compagnie bleef nog wel eenigen tijd bestaan, zag haar octrooi in 1618 voor eenige jaren verlengd voor de exploratie van het handelsgebied in de West [1]), doch geen Nederlandsche zeevaarder, handelsonderneming of Compagnie zou het na hem of zijn vloot wagen noch gelukken om naast de V. O. C. in den Oostindischen archipel eenig handelsvoordeel te behalen, zelfs niet om zich in zijn wateren op te houden, gelijk nog in 1722 Mr. Jacob Roggeveen ondervond, ruim een eeuw nadat Jacques Le Maire zoo onwaardig en hardvochtig was bejegend, dat hij het op den terugweg bestierf.

Hugo de Groot blijkt op dit stuk zijn partijgenoot Oldenbarnevelt niet te hebben gevolgd, want in een zijner schriftelijke verklaringen, gedachteekend 27 Januari 1619, liet hij zich over de onderneming van Le Maire in tamelijk ongunstigen zin uit als volgt. „Om 't welcke te voldoen staet te considereren, dat indyen de Australische Compagnie (dye van den beginne aen is beleydt geweest met kennisse van den Advocaet ende *bij hem zeer is gefavoriseert geweest)*, waere toegelaeten geweest te handelen ofte te comen in Oost Indië, (gelijck daertoe de saecke in 't eerste scheen beleydt te werden), de geoctroyeerde Compaignie nyet mogelijck en soude sijn geweest de lasten van het oorlogh aldaer te continueren: waerdoor de Coningh van Spaignie, bevrijdt zijnde van machtighe resistentie, geschapen was den handel van Oost Indië wederom te incorporeren." Deze verklaring behelsde niet minder dan een verholen afkeuring.

Oldenbarnevelt zelf was echter handig en diplomatiek genoeg deze door De Groot gesignaleerde inbreuk op het octrooi en monopolie der V. O. C. niet zoo grif toe te geven en ook zijn eigen aandeel in de medewerking van Le Maire's onderneming zoo niet te ontkennen dan toch te bewimpelen en de strekking van de Australsche Compagnie anders voor te stellen dan zijn geestverwant De Groot. Uit de desbetreffende verhooren van den Landsadvocaat volge hier nog punt 104:

„Wat practijcken onlangs aangewent zijn geweest en bij wien, om de Oost-Indische Comp.e te dissolveren? Seyt daarvan geen kennisse te hebben, ten ware daar mede gemeent worden het stuk van de Comp.e, een nieuwe passage gevonden hebbende boven de strate van Magelanes, haer noemende de Australsche Comp.e, en dat hij die spreect *tot verseeckeringe en versterckinge van de Oost-Indische Comp.e* goetgevonden en geraden hadde, dat zij 't recht, 't welk de Australsche comp. vuyt het placcaat opt zoeken van nieuwe landen en passagien en andere acten hadden of pretendeerden te hebben bij bequame middelen van haer zien te crijgen en 't seffens een of twee schepen vuyt te zenden, nyet alleen om de volcomen gelegentheijt van deselve passagie volcomentlijck te verstaan, maar de heele Australse custen langs te doen vaaren, om te ondersoeken of er geen gelijke of andere passagien te vinden en waren en hen daarvan meester te maken, om gelijken disputen en questien voor te comen."

In de plannen betreffende de oprichting eener Westindische Compagnie stonden Oldenbarnevelt en De Groot nog verder van elkaar. Het is bekend hoe de eerste de plannen van Usselincx krachtig tegenwerkte, eerst om het sluiten van het Bestand geen hinderpalen in den weg te leggen maar naderhand van een plan tot oprichting van een W. I. C. ook niet veel wilde weten, zoodat die eerst na zijn val haar octrooi verkreeg. Nog in een zeldzaam pamflet van 1636 schoven heftige Contra Remonstranten hem in de schoenen, dat hij de W. I. C. per se niet wilde om den Spaanschen koning te believen, en dat hij verder „om den Coninck van Spangien dienst te doen, sich onderstondt d' Oost-Indische Compagnie te willen quiteren ende af doen maer hij siende die Remonstrantien, die welcke dies aengaende bij eenige voor-treffelijcke Patriotten schriftelijck ghedaen wierden, trock sijne Pijpen, als men seydt ,in den Sack, ende wierdt die Fluyte oft Pijpe daer naer niet weer gehoort". [2]) Een dergelijke landverrader is Oldenbarnevelt natuurlijk allerminst geweest.

Toen men hem bij de verhooren de vraag stelde, waarom hij nimmer gehoor had willen geven om naar het plan der O. I. C. ook een W. I. C. te stichten, beriep hij zich juist op de z.g. „Magelaanse" of „Australse" Comp. en haar pretenties of acties, bepleitte dat hij de bespreking van Usselincx's plannen in de vergadering van Hollands Staten in dit college zich niemand in gunstigen zin had uitgelaten over deze onderneming noch over den persoon van Usselincx zelf, terwijl hij in bedenking had gegeven, dat zoolang het Bestand duurde, Spanje in West-Indië wel ontzien mocht worden in verband met onzen korenhandel, zouthandel en de belangen der visscherij op dit stuk. Op de interrogativa, waarom hij dan ook tijdens het Bestand zelf de oprichting van een Westindische Compagnie meer tegengewerkt dan bevorderd had en of het inderdaad zijn oogmerk was geweest, den Spaanschen monarch zooveel mogelijk ter wille te zijn, antwoordde Oldenbarnevelt kort, dat hij òf „daarvan geen memorie en had", òf dat gedurende het Bestand over de oprichting van een W. I. C. weinig was gesproken „dan sedert ongeveerlijck twee of drie jaaren [3]) herwaarts deur de voors. Wesseling" (Usselincx). Hij wilde niet meewerken om op deze wijze de Nederlanden opnieuw in den oorlog te slepen en bovendien zag hij in de W. I. C. niets dan een kaapvaartonderneming, maar zei dat niet openlijk.

Hoe merkwaardig dan ook, Hugo de Groot vertelt dit wel in zijn confessies namelijk dat de Landsadvocaat zoo over de op te richten W. I. C. dacht en haar daarom desavoueerde. „Aengaende West Indië is het waer, dat ick, considererende de redenen, geallegeert ter Vergaderinghe van de Heeren Staten Generael, den Advocaet menichmael zeer ernstelijck ende instantelijck hebbe vermaent, dat men behoorde dye besoigne te vorderen, alsoo wij, andersins doende, *ons selve te veele opspraeck subjecti souden maecken.* Waerover de Advocaet hem te onvrede bethoonende seyde, sulcx gheensins geraiden te connen vinden, *dat het was een stuck aengeleyt op puyre seeroverije.* Waerom ick gearbeydt hebbe om te crijghen commissie, om met eenighe uyt Hollant ende met de andere Provinciën te besoigneren op 't stuck van West Indië, om alsoo 't een ende het ander nae mijn beste vermogen te dirigeren, ten meesten dyenste van het Landt."

Slot volgt.

[1]) Resoluties van Holland, d.d. 20 Sept. 1618 (blz. 781), De Gids, jrg. 1849. I, 703.

[2]) Reden van dat die W. I. Comp. niet alleen profytelyck maer oock noodtsaeckelyck is, tot behoudenisse van onsen Staet, (1636), blz. 7.

[3]) Usselincx had toen namelyk contact gezocht met Prins Maurits en met de Staten van Zeeland.

Begrooting 1933

(behoorende bij de Jaarrekening, voorkomende in het K. W. van 16 Maart 1933, No. 11).

Ontvangsten.

Subsidiën:		
Tehuis voor Ned.-Ind. bedienden		f 6150,—
Gedelegeerden Studie-Commissie		„ 7650,—
Koninklijke Vereeniging Oost & West		„ 500,—
Koloniaal Weekblad		„ 1000,—
Interest		„ 900,—
Bijdragen begunstigers	f 1750,—	
Contributiën leden	„ 6350.—	
		„ 8100,—
		f 24300,—

Uitgaven.

Propaganda		f 1200,—
Onkosten:		
Salarissen enz.	f 3625,—	
Huishuur	„ 900,—	
Kantoorbenoodigdheden	„ 75,—	
Schrijfloon	„ 10,—	
Porti, telegrammen, enz.	„ 200,—	
Reiskosten	„ 275,—	
Receptiekosten	„ 150,—	
Electriciteit	„ 30,—	
Telefoon	„ 165,—	
Brandstoffen	„ 110,—	
Aanschaffing en Onderhoud	„ 135,—	
Diversen	„ 25,—	
		„ 5700,—
Hoofdvertegenwoordiger O.-I.:		
Honorarium	f 1080,—	
Kantoorbenoodigdheden	„ 25,—	
Porti, schrijfloon, diversen	„ 75,—	
		„ 1180,—
Koloniaal Weekblad:		
Honoraria der Redactie en vaste medewerkers		„ 1700,—
Leeszaal		„ 45,—
Lidmaatschappen		„ 140,—
Inlichtingendienst		„ 535,—
Regeeringssubsidiën:		
Tehuis voor Ned.-Ind. bedienden		„ 6150,—
Gedelegeerden Studie-Commissie		„ 7650,—
		f 24300,—

Jaarverslag.

Afdeeling Apeldoorn. Jaarverslag 1932.

Het jaar 1932 was in verschillende opzichten iets minder nog dan 1931. Het ledental is op 1 Januari teruggeloopen tot 97. Daar staat tegenover een kleine vermeerdering van 't aantal begunstigers.

Wat de werkzaamheden betreft, hebben we niet te klagen vooral door extra steun van een paar zeer belangstellende leden, die wij daarvoor nog eens zeer hartelijk willen dank zeggen. Hier volgt nog eens de opsomming:

1. In 't voorjaar met vele andere corporatie's de Indische Leergang door den heer K. v. d. Veer, welke buitengewoon gewaardeerd werd.

2. Op 6 Februari de jaarvergadering. Waar we maar over zwijgen.

3. 11 Februari met de Rott. Lloyd de film: Hoe de Dempo gebouwd werd, met helaas veel te mager bezoek.

4. 11 Maart, de interessante voordracht van Mr. Dr. v. d. Helm: Suriname als volksplanting.

5. Op 4 April 'n kleine excursie naar het Koloniaal Instituut;

6. In 't najaar het reclameraam bij Dixon's boekhandel.

7. 4 November: Lief en leed in de Dessa; spreker de heer K. v. d. Veer. Dubbel jammer dat er niet 100 menschen méér waren.

8. 30 November: Overste Pimentel over: „Zes jaar onder de koppensnellende Dajaks".

9. 21 December: Dr. v. d. Sleen over Suriname. De laatste twee waren zeer goed bezocht.

Een excursie naar Waalhaven en Rotterdamsche Lloyd moest wegens te geringe deelname afgewimpeld worden.

Moge door meerdere activiteit der leden, 1933 een gunstiger beeld geven.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Boekbespreking.

Het Boeddhisme en zijn wereldbeschouwing, door Dr. C. J. Wynaendts Francken. — Tweede geheel omgewerkte en aanzienlijk vermeerderde druk.
N.V. Boekhandel en Drukkerij v.h. N. J. Brill, Leiden 1932.
Prijs ingenaaid f 2.40.

De Nederlandsche literatuur over het Buddhisme is niet aanzienlijk; met het groote werk in twee deelen, dat van 1884 dagteekent, heeft onze groote Kern een standaardwerk gewrocht, dat een vertaling in het Duitsch is waardig gekeurd, al mocht het in sommiger oogen geen genade vinden door de uitzonderlijke wijze, waarop het heele Buddhavraagstuk bekeken werd en dat ook bij den heer Wynaendts Francken ernstige critiek ondervindt. De groote Sinoloog en Buddhismekenner Sénart, was anders ook in de richting van de denkbeelden opgegaan en de bekende prof. Winternitz heeft aan Kern, wat zijn verdiensten ten opzichte van het Buddhisme betreft, daarentegen groot recht laten wedervaren door hem als grootmeester te bestempelen. Kern,s Manuel of Buddhism vinden wij in verkorte uitgave terug in de wereldbibliotheek, waar Manoury onder den naam van „het Boeddhisme" ons een inzicht van dezen heilsleer bracht; ik zeg opzettelijk heilsleer en niet godsdienst, omdat het een leer betreft, zonder God.

Nu is de tweede druk verschenen van Wynaendts Francken's: het boeddhisme en zijn wereldbeschouwing. Het werkje beslaat een twee honderd bladzijden. Na een inleiding komt in hoofdstuk I de bespreking van Buddha's leven, de legendarische verhalen en de prediking. In Hoofdstuk II volgt de verbreiding van het Buddhisme met een inleiding, de verbreiding in het Zuiden en in het Noorden en ten slotte: het verval in Indië, waaruit het Hindoeïsme voortkwam, vier paragrafen vormende. In Hoofdstuk III volgt de Sangha of de monniksorde, door Kern: de gemeente genoemd; daarna komt de zedeleer en het zeer belangrijke Ve. hoofdstuk over de Dharma of leer; aan slotbeschouwingen is een VIe hoofdstuk gewijd.

Als een soort aanhangsel zijn verschillende heterogene zaken behandeld: het Indische kastenstelsel, de heilige van Benares, de Pitaka's die eerder behandeling in het lichaam hadden behoefd; de bibliografie en een schetskaartje.

Treffend is tweeërlei in het geheele werkje:
I. De schrijver staat geheel tegenover Kern;
II. Opvallend is zijn vergelijking met Christus' leven op aarde en de door het optreden van Jezus ontstane leer.

Het is natuurlijk niet de bedoeling het voor en tegen te geen behandelen van het sub II vermelde, maar wel vraagt men zich af, waarvoor die paralellen; niets is toch gevaarlijker dan voortdurende vergelijking in deze.

Meer aandacht verdienen de slotbeschouwingen. Is hier sprake van een godsdienst of een heilsleer en zoo haalt de schrijver Lehmann aan en diens uitspraak, dat het Buddhisme een verlossingssysteem is zonder God en deswege den naam van godsdienst dan ook niet verdient; voorts Heilers meening, dat hier sprake is van een mystieke verlossingsleer, evenals alle mystieke verlossingsgodsdiensten zijn psychischen wortel vindende in pessimisme, d.i. in een gebrokenheid van naieve bestaansvreugde, dewelke de mysticus zich doet afkeeren van wereld, cultuur en maatschappij om zich geheel op te sluiten in zijn overpeinzingen.

Het Buddhisme is een leer opgebouwd, zegt Wynaendts Francken, uit een samenstel van negaties, geen Godsbestaan, geen persoonlijke onsterfelijkheid, geen geloof, geen geïnspireerde openbaring, geen genade noch offeranden, geen vruchtbaar berouw, noch werkzame gebedsverhooring.

Ook zijn geheele moraal draagt een negatief karakter: een nalaten eerder dan een positief optreden, bestrijding van den haat zonder verkondiging van positief liefdebetoon; het prediken van een voortreffelijkheid, die niet bestaat in een actief optreden, doch door een zich passief gedragen. Daarmee gaat gepaard een allicht zekere pessimistische levensbeschouwing, al beteekent dit niet een aanprijzing van zwartgallige neerslachtigheid. De door den schrijver op blz. 172 neergelegde beschouwing: „Evenwel men wachtte zich er voor, de wereldbeschouwing zooals die bij ons in de praktijk wordt gehuldigd, in verband te brengen met het Christendom, dat wij belijden. Weliswaar is de Christen meer geneigd tot actie dan de Boeddhist; maar toch kan van de Christelijke leer, zooals die bijv. is neergelegd in de Zaligprekingen, moeilijk gezegd worden als de beste weg tot waar geluk. Daar toch worden als gezegend geprezen de armen, de rouwdragenden, de zwakken en vredelievenden, de hongerigen, de reinen en de vervolgden — juist dus al de zoodanigen, wier bestaan overeenkomst vertoont met dat der Boeddhistische monniken". Dit alles blijft voor rekening van den schrijver, ook dat in essentieele kenmerken de Buddhistische en de Christelijke moraal een treffende overeenkomst hebben: beide ademen eenzelfde geest.

Het inzicht van den schrijver over het Boeddhisme als de meest wijsgeerige der godsdiensten, zou kunnen beteekenen, dat zij meteen ontoegankelijk is voor de groote massa. Zou een der groote oorzaken van het diepe verval, waarin het Boeddhisme is geraakt, niet gezocht moeten worden in die ontoegankelijkheid, in het feit, dat men zich nergens aan vast kon klemmen, dat zooals de schrijver zegt, dat er geen blind geloof in noodig is, dat kerkelijke dogmata ontbreken.

Juist het feit, dat in plaats van gebed treedt een zich verdiepen in overpeinzing, het zich nergens aan vast kunnen klemmen, het ontbreken van houvast, maakt het moeilijk voor den gewonen mensch om zich met die beschouwingen op ernstige wijze in te laten, dat wijsgeeren dit kunnen doen, is een veroordeeling als leer tevens. Het kan echter nooit de bedoeling zijn om hierop verder in te gaan, hoe interessant ook, vooral als de schrijver Nietzsche's meening naar voren schuift inzake vergelijking tusschen Buddhisme en Christendom, het laatste al reeds dadelijk minder juist is, omdat daarin een veelheid zit.

J. B.

In Memoriam dr. L. Steiner.

Op 29 Maart j.l. overleed te Vevey, aan het meer van Genève, dr. Leon Steiner. Bij de oudere lezers van dit weekblad, die in het begin dezer eeuw te Soerabaja verbleven, was de overledene wel bekend. In 1883 trad hij in dienst als tijdelijk Officier van Gezondheid bij de Kon. Ned. Marine, waar hij in die functie vier jaren werkzaam was. Zwitser van geboorte en nationaliteit, deed hij zijn best ook Nederlander te zijn, wat hem volkomen gelukte. Binnen zeer korten tijd sprak hij correct Hollandsch en kende hij de geschiedenis van ons land beter dan menig Nederlander. Bij de Marine maakte hij door zijn aangename persoonlijkheid en zijn plichtsbetrachting, vele vrienden.

Na afloop van zijn dienstverband verbleef hij eenige jaren in Europa, waar hij zich op de oogheelkunde toelegde. In Oost-Indië teruggekomen, werd Steiner geplaatst als geneesheer bij het Marine-etablissement te Soerabaja, daarna aangesteld tot stadsgeneesheer aldaar. Als uitstekend oogarts verwierf hij algemeene bekendheid, wat aanleiding was, dat hij zijn betrekking als stadsgeneesheer neerlegde om zich uitsluitend aan de oogheelkunde te wijden, tot 1914, toen hij naar Europa terugging, thans voorgoed, en zich te Vevey als oculist vestigde.

Ook te Soerabaja verwierf dr. Steiner zich vele vrienden en na zijn terugkeer naar zijn geboorteland, bleef hij steeds vol belangstelling voor zijn tweede vaderland, zooals hij Nederland gaarne noemde. Steeds bleef hij in relatie met zijn Nederlandsche vrienden, die hem herdenken als een goed mensch, hoogst bekwaam en nauwgezet medicus en trouw vriend.

De regeering erkende zijne verdiensten door hem voor te dragen voor Officier in de O.N.O., welke onderscheiding hem dan ook door H.M. de Koningin is toegekend.

S.

Uit het dagboek van een Rimboe huisvrouw.

Kersttijd in Indië, met brandenden zonneschijn en altijd groene boomen! Niets herinnert ons aan de bijzondere data dan de kalender. De donkere dagen voor Kerstmis met hun onzegbare bekoring van intense huiselijkheid bij een knappend haardje, ontbreken ten eenen male.

Mijn man kan niet in de stemming komen.

Ik ben in dit land opgegroeid en al plaagt ook mij in deze dagen 't heimwee naar 't verre Noorden, waar we thuis hooren, ik ken den groenen Kersttijd en heb gezworen de stemming, zij 't ook door vele surrogaten, er in te brengen.

Den dag vóór Kerstmis tijgt Alie, gewapend met een parang[1]) en een briefje voor mevrouw Gérards, naar haar huis in 't dal. De Gérardsen zijn in hun tuin een stuk of wat groote tjemara's[2]) rijk en Alie krijgt, ingevolge mijn vriendelijk verzoek, verlof een fikschen voorraad takken af te snijden en mee te nemen. Ze lijken net genoeg op dennetakken om de Kerstsfeer te suggereeren als ze, even later, in vazen overal achter portretten en schilderijen gestoken zijn. Den volgenden dag beginnen we aan den opbouw van den boom. Voor de goedang ligt een kleine, slanke pisangstam, zoo juist door Alie geveld. Door hem geassisteerd planten we het stammetje in een grooten bloempot met zand en steenen gevuld. Zorgvuldig kies ik de overgebleven tjemaratakken nu uit. Een korte, mooie, egale pluim als topstuk, de kleine takjes boven en de groote beneden. Zonder veel moeite drijf ik de toegespitste harde takken met kraakpiepend geluid in den waterrijken pisangstam, maar 't is een toer om 't geheel mooi en egaal te krijgen.

Zoo groeit moeizaam de „kerstboom" onder mijn handen.

Nu komt de versiering te voorschijn, ergens uit een stoffigen goedanghoek, waar ze een jaar lang op non-actief heeft gelegen.

Janneman, als gewoonlijk mijn trouwe metgezel, spalkt z'n 3-jarige oogjes wagenwijd open bij 't zien van zóóveel blinkends. Binnen twee tellen heeft een prachtige bol onweerlegbaar zijn broze samenstelling in zijn handjes bewezen. Met een slinger „engelenhaar" maak ik hem zielsgelukkig en leidt zijn belangstelling heilzaam af van de overige breekbare waar.

Maar ook Amat, Kokkie en Baboe komen aangeloopen en toonen onomwonden den roerend kinderlijken kant van hun primitieven aard in veel verrukte uitroepjes en hunkerend streelende blikken.

Ze mogen allemaal één versiersel uitzoeken en behouden en na veel overleg en vergelijk wordt de keuze bepaald. Vooral Kokkie is in de wolken. Met een grooten zilveren bal, voorzichtig in haar beide armen, loopt ze op een sukkeldrafje naar haar armelijk kamertje. Ik zorg er altijd nauwgezet voor, dat hun vertrekken zindelijk en koel zijn, maar aan de inrichting is geen eer te behalen. Kokkie heeft daaromtrent andere opvattingen dan ik.

Ditmaal zoekt ze met zorg een plaatsje voor haar nieuwen schat. Aan een touwtje boven de baleh-baleh[3])? Of op 't plankje, dat Amat tegen den muur gespijkerd heeft? Tot 't laatste wordt besloten en zoo prijkt weldra de glanzende bol op Kokkie's étagère, geflankeerd door 't jampotje met suiker en Amat's nikkelen horloge, dat pas uit de gadéan[4]) terug is.

Terwijl Kokkie, met haar hoofd schuin, nog in aandachtige contemplatie staat van haar nieuw verworven schat, wordt de „kerstboom" verder opgetuigd. Hier een slinger, dáár een klokje en overal tusschen en overheen 't glinsterende, flonkerende engelenhaar als een geruischlooze waterval.

De zon klimt hooger en hooger, mijn wangen worden met elke minuut rooder en m'n haar plakt langs mijn slapen.

Kerstmis in Indië!

Eindelijk als de middaghitte elke bezigheid onmogelijk maakt, is de kerstboom ook klaar. 's Middags, als we na een frisch bad ons weer „mensch" voelen worden en een koele bergwind even wat verkwikking brengt, is 't wachten nog maar op 't oogenblik, dat „de zon gaat slapen", door Janneman smachtend verbeid, om de lichtjes aan te steken.

Prozaïsch, maar practisch prijken twee groote emmers water aan elken kant van den boom. Je kunt in deze houten rimboe-huisjes niet voorzichtig genoeg zijn voor brand.

De korte Indische schemering is voorbij; in één kwartier is de zengende tropendag veranderd in een koelen bergnacht.

De garengs[5]) zingen schel en monotoon, terwijl de djangkrieks[6]) met hun schril gesjirp hen trachten te overstemmen. In de slokan[7]) naast 't huis kwaken de kikkers.

Kerstmis!

Een visioen van witte straten, waarin geheimzinnig de geluiden verdoffen; van een snerpenden noordooster, die een gloeiend haardvuur tot iets levends maakt, doen mijn vingers trillen, als we één voor één de stille kaarsjes aansteken. Maar zóó, met zijn warmstralende lichtjes, lijkt mijn armzalig maaksel tóch een kerstboom, een èchte kerstboom.

Nu mag Janneman komen!

Twee groote oogen, waarin de lichtjes weerglanzen en een innig verrukt: „O, Mammie!" zijn volop belooning voor mijn werk en plotseling realiseer ik de zuiverheid van zijn geluk: hij bewondert en is rijk met zijn boompje zònder vergelijk.

En als even later de tonen van 't „Stille Nacht, Heilige Nacht", door de kamer klinken, wordt alles goed. Dàt klinkt overal 't zelfde.

Buiten, in den tropennacht, staat 't oerwoud vol geheimzinnig leven om ons plankenhuisje. Om de deur gluren de bewonderende gezichten van de bedienden, vol belangstelling, hoe de sinjo wel op zóóveel moois zal reageeren.

„Stille Nacht
Heilige Nacht".

Overal is ze gelijk, de onbeschrijfelijk roerende melodie, 't oude Kerstlied waaraan iedere Europeaan duizend lieve herinneringen heeft.

Traag wieken een paar kalongs[8]) langs 't open raam.

Héél in de verte schreeuwt een aap....

„Jezus leeft en Hij bracht
Licht in den duisteren nacht".
't Is Kerstmis. Oók in de tropen!

F. DE CLERCQ ZUBLI.

---

1) kapmes.
2) boom met naaldvormige bladen.
3) slaapbank.
4) Pandhuis.
5) cycaden.
6) krekels.
7) goot.
8) vliegende honden.

Van Week tot Week.

Van Vrijdag 24 tot Donderdag 30 Maart.

Bij Kon. besl. van 28 dezer werd Dr. J. W. Meyer Ranneft, voorzitter van den Volksraad benoemd tot Vice-President van den R. v. I.

Bij Kon. besluit werd, met ingang van 20 April benoemd tot Vice-President van den Raad van State Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland, Minister van Buitenl. Zaken.

Dr. W. T. de Vogel, oud-chef v. d. burgerl. geneesk. dienst in N. I. werd de welverdiende Kon. onderscheiding toegekend van bevordering tot commandeur in de Orde van Oranje-Nassau.

Benoemd tot dir. v. h. B. B. de heer P. C. A. van Lith, hoofd der afd. Buitengewesten.

Mons. Van Velsen is op zijn verzoek wegens zijn gezondheidstoestand ontheven uit de functie van Apostolisch Vicaris van Batavia. Met het bestuur over het Vicariaat Batavia is belast met den titel van Provicaris, pastoor A. Th. van Hoof.

Het Volksraadslid Van Mook, heeft aan de reg. gevraagd, of het juist is dat handelsschepen onder Japansche vlag zijn toegelaten tot de monding van de Sesajap-rivier (O.-Borneo), of tot andere voor den algemeenen handel gesloten landingsplaatsen; voorts, of de daartoe noodzakelijke toestemming op regelmatige wijze is verzocht en verkregen en, zoo ja, welke dringende omstandigheden tot het geven van die toestemming leidden.

Het Volksraadslid dr. Wolff heeft aan de regeering gevraagd, of aan het geheele personeel van het Banka-tinbedrijf onlangs een gratificatie van een maand salaris is verleend, zoo ja, of zulks in overeenstemming mag worden geacht met de resultaten van het bedrijf en den financieelen toestand van het land.

Het dep. v. fin. maakte opnieuw bezwaar tegen de reeds door de Regeering voorgenomen verlenging van den pensioengerechtigden leeftijd tot 50 jaar.

De eerste toepassing van de regeling van belastingbetaling in natura zou aanleiding hebben gegeven tot vele moeilijkheden, daar de bevolking voor de aangeboden prijzen slechts minderwaardige kwaliteiten wenscht af te staan.

Van het op Madoera gewonnen zout zijn 100.000 tons naar Japan verkocht, hetgeen zeer belangrijk wordt geacht in verband met de noodzakelijkheid de zoutoverschotten te reduceeren.

De gemeenteraad te Batavia besloot v. d. salarissen der gehuwde ambtenaren een korting van 15 %, van ongehuwde een korting van 17 % te heffen.

De Ned.-Ind. Radio Omroep-Mij. heeft de concessie aanvaard. Zij bestelde het noodzakelijke materiaal, doch kon den datum van aanvang van de algemeene uitzendingen, nog niet noemen.

De Indische regeering is doende een formule samen te stellen, waarin nader bepaalde verplichtingen voor ambtenaren, die contact onderhouden met politieke organisaties, zullen worden vastgelegd.

Verleend eervol ontslag met ingang van ultimo April aan den hoofding. der eerste kl. van B. O. W. op wachtgeld ir. Ch. G. Cramer.

*In verband met de practische moeilijkheden zou de in*voering van een suikeraccijns vóór 1934 onmogelijk zijn. Zelfs bestaat de kans dat de regeering geheel van de heffing zal afzien.

De adv. v. d. decentr. doet een beroep op de openbare gemeenschappen naar aanleiding van een verzoek der vereeniging van gesubsidieerde bijzondere middelbare technische scholen in Nederland om de buitenlandsche technici door Nederlandsche technici te vervangen in de mate als doenlijk zal blijken, ten einde bij vacatures van middelbare technische betrekkingen zooveel mogelijk deze door Nederlandsche arbeidskrachten te willen doen bezetten.

Bij de voortzetting van de behandeling der zaak tegen de onderwijzers Reens en Vrijburg is als getuige gehoord de heer Van der Wel, voorzitter van N. I. O. G., die zich niets nauwkeurig herinnert.

*De uitvoer van groenten en vruchten, ook naar Oost-*Aziatische havens, beweegt zich in stijgende lijn. Uitvoer naar Saigon is in studie. De K. P. M. besloot tot tariefsverlagingen voor deze lading. Verscheping van pompelmoezen naar Europa wordt overwogen.

*Mohammad Hatta is voor zijn oom, dir. van een batik*handel, voor eenige maanden naar Japan vertrokken. Hij zal de terugreis maken via de Philippijnen. Een Fransch spreekwoord zegt: Qui s'excuse, s'accuse; maar, dit geldt misschien niet voor Indië.

De zeevisscherij gaat allerwege vooruit door toepassing van nieuwe methoden. Ook de binnenvisscherij maakt een beteren tijd door, zoodat dit jaar nieuwe projecten voor Bantam worden ingediend en uitbreidingen voor Midden- en Oost-Java zullen worden voorgesteld.

De definitieve ontwerpen voor de theerestrictie zijn thants in handen van het hfd v. d. afd. landbouw, v. h. dep. v. landb., den heer Paerels.

Zij omvatten een ordonnantie met uitvoeringsverordening. Daarna zullen zij via den dir. v. dit dep. naar den R. v. N.-I. worden gezonden.

De datum van invoering van de theerestrictie is nog niet definitief vast te stellen, doch zal wel niet reeds op 1 April kunnen zijn. De restrictie zal het eerste jaar 15 % van den export bedragen.

Vervolgens wordt elk jaar het percentage nader door partijen vastgesteld. Als alles goed gaat zal na twee à drie jaar schoonschip zijn gemaakt.

In antwoord op een in het Lagerhuis gestelde vraag welke betalingen zijn verricht door de Britsche postadministratie voor de luchtpost, die vervoerd is door niet-Britsche vliegdiensten van Engeland naar de Straits, Borneo en Java gedurende 1932 heeft de postmeester-generaal geantwoord, dat deze ongeveer £ 5000 hebben bedragen.

Bij de behandeling van de begrooting van marine in de Fransche Kamer heeft de communist Peri zich verzet tegen den wedloop in wapenen en vervolgens, met een toespeling op de gebeurtenissen op de Zeven Provinciën een groet gebracht aan de Nederlandsche marine.

De voorzitter kwam dadelijk tusschenbeide en zeide: „Ik kan deze beleedigende woorden voor een vreemde marine niet dulden".

's Voorzitters woorden lokten een levendig applaus uit.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Een welverdiende huldiging.

Uit de Indische bladen per jongste mail hier ontvangen lezen wij onder het hoofd

„Mas Pirngadie gehuldigd",

o.m.:

„Op 15 dezer heeft de heer *Pirngadie*, de bekende Javaansche kunstschilder, thans werkzaam als schilder-teekenaar bij het *Museum van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen*, den dag herdacht, waarop hij 35 jaren in gouvernementsdienst was. Tevens in verband met het feit, dat hij 's landsdienst verlaten gaat, had dien ochtend in 's Genootschaps Museum een plechtige huldiging plaats.

„Te midden van eenige directieleden, den secretaris, den bibliothecaris en het overige personeel, werd *Mas Pirngadie* het eerst toegesproken door *prof. dr. B. J. O. Schrieke* directeur van onderwijs en eeredienst, die zijn verdiensten naar voren bracht als ambtenaar, maar vooral den artiest in hem huldigde. Pirngadie immers is de zeer bekwame medewerker geweest van den schrijver van het standaardwerk over Inheemsche Kunstnijverheid, den oud-gouverneur J. E. Jasper. Hij heeft door zijn schilderstukken en illustratiewerk ook buiten Indië naam gemaakt. Onder meer is hij de schilder geweest van de ongeveer tachtig koppen van volkstypen uit den Nederl.-Indischen Archipel, die de groote reliëfkaart omlijst hebben en welke ter Parijsche tentoonstelling verbrand zijn en nu opnieuw worden geschilderd. Zijn verdiensten werden in 1928 reeds erkend door toekenning van de groote zilveren ster voor trouw en verdiensten, toen Mas Pirngadie nog als hoofdmantri bij het kadaster werkzaam was. Het deed den directeur van onderwijs en eeredienst daarom bijzonder genoegen, dat het Zijne Excellentie den gouverneur-generaal behaagd heeft, Mas Pirngadie bij zijn afscheid van den gouvernementsdienst te vereeren met de kleine *gouden* ster van verdienste, vergezeld van een door den landvoogd zelf onderteekend diploma. Hierna speldde prof. Schrieke persoonlijk de gouden ster op Pirngadie's borst.

„Vervolgens sprak dr. *F. D. K. Bosch*, directeur van het Museum, den jubilaris toe. Spr. gaf zijn vreugde te kennen over de buitengewone onderscheiding, Pirngadie ten deel gevallen, en sprak de hoop uit, dat hij nog lang voor den Oudheidkundigen Dienst en het Museum behouden moge blijven. Hij besloot zijn toespraak met de aanbieding, namens het personeel, van een souvenir in den vorm van een hangklok".

De trouwe bezoekers van „Boeatan's Toonkamers van Indische kunst, Heulstraat 19 Den Haag, zullen zich zeker het schilderwerk van dezen verdienstelijken Javaanschen kunstenaar nog wel herinneren, dat daar eenige jaren geleden gedurende enkele maanden tentoongesteld is geweest: Indische landschappen en volkstypen in waterverf, waarvan er toen ook verkocht zijn, maar lang niet genoeg, naar den zin van den in dezen kunstschilder bijzonder belangstellenden Raad van Beheer van Boeatan, die gehoopt had de aquarellen-portefeuille door de presidente na haar reis over Indië meegebracht, leeg, dus uitverkocht, aan den eigenaar te kunnen terugzenden.

Het eenige, dat de liefhebbers op dit nauwkeurige en smaakvolle werk konden aanmerken, was, dat het niet op typisch Javaansche, doch meer op Westersche wijze was opgevat en weergegeven. Dit is natuurlijk het onvermijdelijk gevolg geweest van de uitsluitend zuiver Europeesche lessen, die deze talentvolle man heeft gehad.

Welk een groote zegen zou het voor de begaafde inheemsche bevolking daar ginds zijn, als zij in de gelegenheid werd gesteld, vooral op kunstgebied, onderricht te worden geheel in eigen stijl en opvatting, liefst door daartoe opgeleide, daarin uitblinkende landgenooten. Voorloopig zou de organisatie daartoe van Europeesche zijde moeten uitgaan en onderhouden worden, gelijk met zooveel succes van Regeeringswege in de Fransch Indische kolonies geschiedt.

Door den *Bond van Indische Kunstkringen* zijn daartoe vroeger, onder het voorzitterschap van den heer *P. A. Moojen*, reeds pogingen in 't klein gedaan in den vorm van Indische teekencursussen voor begaafde inheemsche jongelieden, die aanvankelijk wel succes hadden, — de heer *Soekemi*, de tegenwoordige leider der kunst-ambachtsschool te Japara, die onlangs eenige mooie proeven van Inlandsch houtsnijwerk naar Boeatan zond, is, naar wij vernemen, een oud-leerling dier cursus te Batavia — doch om verschillende redenen van particulieren aard, konden die lessen niet volgehouden worden.

Dergelijk onderricht moet dan ook van Regeeringswege uitgaan, althans blijvend worden gesteund, indien het dit verdient. Niet alleen Indië, maar óók Nederland zou dit ten goede komen en stellig een versterking zijn van den band tusschen West en Oost, op onderlinge waardeering gebouwd.

Hoezeer ook de inheemschen ginds goede leiding naar waarde weten te schatten en uiting geven aan diepgevoelde waardeering, blijkt o.a. uit een huldiging bij de overplaatsing van een inheemsch bestuursambtenaar in de Preanger, waarover wij in de bladen van dezelfde mailzending o.m. het volgende lezen:

„Een hartelijke, spontane huldiging door de „kleine luyden", vond kortelings plaats, toen de *wedana kotta* (dorpshoofd) van Tasikmalaja werd overgeplaatst naar Tjiawi.

„Honderden en nog eens honderden eenvoudige *dessa*menschen stroomden des Zaterdags-avonds naar de Inlandsche soos *Kaweningan Mitra* om *Adikoesoeman* te huldigen en afscheid van hem te nemen. Er waren zóó veel menschen, dat velen slechts op het erf en.... op den weg een plaats konden vinden. De heer *Adikoesoeman* werd o.a. toegesproken door vertegenwoordigers van waschlieden, schoenmakers, en andere heel, heel kleine verkoopertjes. De *„koempoelan"* (samenkomst) was een getrouwe weerspiegeling van de Inlandsche maatschappij. Alle beroepen en standen waren vertegenwoordigd. Zij allen kwamen getuigenis afleggen van hun dankbaarheid. Dankbaar waren zij voor de harmonische samenwerking, voor de ondervonden rechtvaardigheid en hartelijkheid. Begrijpelijk, dat de *wedana* tot tranen toe geroerd werd. Na de „asalaman" (huldiging) ging men pas huiswaarts. Tegen middernacht liep de soos leeg, want men wilde niet laat opblijven, met het oog op den tocht naar Tjiawi, den volgenden morgen.

„Zondagmorgen om negen uur stonden reeds een stuk of zestig auto's en motorfietsen gereed, om Tjiawi-waarts te rijden. Voorop reed de afgevaardigde van Tjiawi, die den nieuwen „baas" kwam afhalen. Onder gejuich *„kebodjiro"* — het bekende welkomstlied op de *gamelan* — en mertjon-geknal werd tegen 10 uur de intocht in de *kewadanan*, de ambtswoning, gedaan. Dezelfde afgevaardigde sprak het nieuwe districtshoofd toe.

„Wij hebben", zei spr. o.a., „steeds gehoopt en den Allerhoogste gebeden, dat de gepensioneerde *wedana* vervangen mocht worden door iemand, zooals de *wedana kotta* Tasikmalaja, die om zijn rechtvaardigheid en hartelijkheid bekend was. Onze bede is verhoord. Wij hebben niet het duplicaat maar het origineel gekregen". Daarna sprak een vertegenwoordiger der Chineezen van Tasik en Tjiawi. Geroerd beantwoordde de nieuwe bestuurder de beide sprekers.

De plechtigheid werd besloten door een maaltijd. (Selamatan).

„Gelukkig het land", — zoo eindigt het verslag — „dat over zulke ondergeschikten kan beschikken. Vooral in dezen tijd!"

Wij zouden hieraan willen toevoegen:

„Gelukkig het volk, dat met zooveel dankbaarheid zijn Hoofden weet te waardeeren; dat is een innerlijke beschaving, is het bewonderenswaardig te verwachten is en dat op menig gebied anderen ten navolgingswaardig voorbeeld kan strekken!"

Tentoonstelling van Sumatraansche Weefsels bij Boeatan, Heulstraat 19 te 's Gravenhage.

Ook een onomstootelijk bewijs, als uiting van fijne, innerlijke beschaving is het bewonderenswaardig karakter der inheemsche volkskunsten, in hooge mate dat der weefkunst op bijna alle eilanden van den Indischen Archipel, vooral op Sumatra. Dit wordt thans weer gedemonstreerd door de Tentoonstelling van Sumatraansche weefsels, welke in de Toonkamers en voor het uitstalraam van *„Boeatan"* te zien zijn, van de eenvoudigste af, die toch treffen door mooien opzet en kleuren-combinatie, tot de rijkste en meest ingewikkelde zijden *ikats (tjindé)* en de goud- en zilverbrocaten, welke voor *Adat*-kleeding bij bijzondere feestelijke- of plechtige gelegenheden dienen.

Men kome zichzelf in Heulstraat 19, Den Haag, er van overtuigen.

Tegelijkertijd kan men, midden tusschen al deze kunstschatten zittend, genieten van een uitstekende rijsttafel, bami of nassi-goreng van 12—2 en ook 's avonds van 6—8 (behalve Maandag en Dinsdag, dan hebben de *Kokki's* vrij) of 's middags van 3—5½ onder 't genot van een lekker kopje thee met *kwee-kwee*, tegen zeer billijken prijs, in het belang van een goed doel: de waardeering der volkskunsten van Insulinde.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Zwaardgekletter in de lucht.

De vrees, welke de *Japansche Banken* had aangegrepen, omdat men bang was, dat de *Volkenbond* een algemeenen *boycot* zou decreteeren van *Japansche goederen*, wordt thans — volgens het *Soer. Hbl.* (20 en 22/2, 2de bl. *J. G. B.)* — in Japansche financieele kringen overdreven geacht. Art. 15 van het "Covenant" doelt op een boycot, welke een recalcitrant lid kan worden opgelegd, art. 16 spreekt zelfs van een economische blokkade, welke door de verschillende marines zal kunnen worden ingesteld. Noch van dien boycot, noch van die blokkade zal echter veel terecht komen. De *Nederlandsche* exporteur zou misschien een weinig er bij winnen; te bedenken valt hierbij dat in *Ned.-Indië* juist geld genoeg is om goedkoope Japansche waren in zekere hoeveelheid op te nemen, maar geen geld om Europeesche goederen in voldoende qualita te absorbeeren. Maar voor den *Ned.-Indischen* exporteur van het hoofdproduct: *de suiker*, zou het een strop zijn, omdat Japan een blokkade door den Volkenbond, met een blokkade van China's kusten beantwoorden zou en wij dit land dus zouden moeten missen als afzetgebied voor de suiker.

Lloyd en ook de Duitsche verzekeringsmaatschappijen hebben met ingang van 20 Februari alle vrachtverzekeringscontracten van Hongkong, Formosa, Korea, Mantsjoerije en Wladiwostock opgezegd. Voorzieningen zijn getroffen voor het sluiten van nieuwe contracten, met een opzeggingstermijn van 2 dagen. Rusland stopt zijn industrieën voor het landbouwbedrijf, om wapens te kunnen produceeren. De „Javasche Crt." bevat het Gouv. Besluit, waarbij aan de Pers verboden wordt, tot nader order, berichten te verspreiden omtrent de bewegingen van troepen en schepen, behoorende tot de land- en zeemacht in Ned.-Indië. Een, in verband met den toestand, door Japan's breuk met den Volkenbond ontstaan, zeer juist besluit.

De Loc. (27/2, blz. 16 en 29) is van oordeel dat, waar zoo juist de Volkenbondsvergadering duidelijke taal sprak, duidelijk vooral in hare unanimiteit, en waar omtrent de publieke opinie in de Ver. Staten geen twijfel kan bestaan, de Japansche Regeering zelve er toe zal medewerken, het conflict zoo veel mogelijk te localiseeren. Zoo als een Japansch blad schreef: „Snel Jehol bezetten; en dan onderhandelen".

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (20, 21 en 22/2 „De Commissie van Negentien"; 23/2 „Bommen in China"; 25/2, 3de bl. „China in den Pacific", *Dr. Tchou).*

De grootste zondebok.

Toen het verregaand ondisciplinaire gedrag der marine-schepelingen, culmineerend in het gebeurde met de „Zeven Provinciën", bekend werd, ging er een rilling onder het publiek, een rilling van verontwaardiging, dat *de militaire geest van een belangrijk deel onzer weermacht* zoover kon dalen. Begrijpelijk en verschoonlijk is het — aldus het *Soer. Hbl.* (25/2 „De Week", *J. G. B.)* — dat men in zoo'n geval zondebokken zoekt. Vergeten doet men echter, dat *de grootste zondebok het Nederlandsche volk zelve* is, dat tientallen jaren doende is geweest begrippen te ontwrichten, die door alle eeuwen heen den krijgsman eigen zijn geweest. Heeft men zich wel eens afgevraagd — ook de inzenders van de tallooze stukken, voornamelijk tegen den marine-officier gericht — hoe deprimeerend het dienen is voor officieren, die zich omringd weten door een troep, waaraan reeds op de scholen zijn ontrukt alle idealen van vaderlandsliefde, plicht, trouw; in de kiem werd gesmoord het verheven devies „dienen", het zich geven aan de zaak, waarvoor men zich spant, met geheel zijn hart, geheel zijn ziel; door een troep, waarvoor het eigenbelang slechts de afgod is dien men aanbidt; door een troep, die geen plichten, slechts rechten erkent. Heeft men zich weleens afgevraagd, hoe demoraliseerend het op den officier werkt, wanneer hij — bij het streven naar betere toestanden — het volk niet achter zich weet, maar gaande tegen dat streven voelt. Wij zijn onder de eersten geweest, die een afkeurend oordeel hebben geveld over al het gebeurde, maar wij hebben van den aanvang af het Nederlandsche volk toegeslingerd het verwijt: „Niet de officieren, maar in de eerste plaats gij, gij, gij!" En slechts gij, Nederlandsch volk, kunt — als ge tenminste nog niet te verslapt zijt in uw nationaal gevoel — een eind maken aan de ontwrichting *in patria.* Dat kan de marine-officier niet, al huisde in hem de geest van alle gestorven zeehelden ter wereld. Het *Soer. Hbl.* besluit het artikel met de woorden: Laten wij als onze vaste meening uiten, dat, wanneer de officieren geroepen worden dezen smaad eens door daden uit te wisschen — hetgeen spoediger misschien dan velen denken het geval kan zijn —, zij hun plicht zullen doen en zee zullen kiezen, zooals De Ruyter deed op zijn laatsten tocht, het Nederlandsche volk toeroepende: „Waar gij Uw vlag veil hadt, daar hebben wij ons leven veil".

In dit verband leze men: *De Loc.* (23/2, blz. 19 „Ter herinnering"; blz. 20 „Bij orde staan alle belangen ten achter", sluitingsrede in den Volksraad van *Dr. J. W. Meyer Ranneft;* blz. 3 „Muiterij-debat"; blz. 9 „De 2de Kamer over Marine-troebelen"; blz. 11 en 25 „De berechting van de muiters", *D. B. A. Franken), de Java-Bode* (23/2 „Ultima Ratio Regis", *S.;* 25/2 „Goede weg", *Z.;* „Laat ons het zeggen!" *Z.;* 27/2 „Oorzaak en gevolg", *Z.)* en het *Soer. Hbl.* (21/2, 2de bl. „Commentaar op de rede van den Vlootvoogd", *J. G. B.;* 22/2, 2de bl. „Ir. Cramer"; „Uit het muitersdrama").

Ned.-Indië, Britsch-Indië en Chili.

Ned.-Indië heeft in de periode 1920/'32 een *uitvoersaldo* van plm. *f* 8 milliard en toch is de financieele toestand zeer slecht te noemen. Het *Soer. Hbl.* (22/2, 3de bl. „Handel en Fin.", *B.)* zou dit gewest een tropisch Ierland willen noemen. Het eenige verschil is, dat het in Indië gevestigde bedrijfsleven arbeidsgelegenheid verschaft, maar het is en blijft een gematigd „absentisme". Men stelle zich eens voor, hoe geheel anders de toestand hier had kunnen zijn, indien die 8 milliard grootendeels naar deze gewesten waren teruggevloeid en productief belegd in allerlei vorm, en hoeveel grooter hier de belastingdraagkracht zou wezen! Wij zouden zelf in onze financieele behoeften kunnen voorzien en niet genoodzaakt zijn in het Moederland te leenen, waarheen ten slotte toch weer de bedragen aan rente en aflossing gezonden moeten worden. Wij zitten in Ned.-Indië in een kolonie. Wij hebben: een *bestuursapparaat*, een *bedrijfsapparaat* met zetel in Indië of een zetel elders, verder *de geheele Indische gemeenschap.* In normale of gunstige perioden zal bij een voorzichtig beheer het bestuursapparaat zich in de kolonie zelf kunnen bedruipen. Doch in slechte tijden loopen de ontvangsten voor het gouvernement in eene samenleving als deze, zonder voldoende kapitaal en reserves, op een ontstellende wijze terug. Een uiterst strenge versobering is noodzakelijk, welke wel scherp afsteekt bij de toestanden in Nederland, waar men in de gelegenheid is, dank zij de in de goede jaren toegevloeide Indische milliarden, den toestand het hoofd te bieden. Als uiterste gunst schijnt men dan in Holland de Indische gemeenschap wel te willen toestaan, bij haar leeningen op te nemen voor de ontstane tekorten, waardoor deze gemeenschap in een steeds slechtere conditie komt. Want òf die tekorten zouden voor rekening moeten komen van het bedrijfsapparaat met zetel elders, zonder hetwelk een bestuursapparaat geen doel heeft, òf deze gewesten zouden voor minstens de helft moeten deelen in de directe en indirecte Indische voordeelen, welke het Moederland thans op een al te eenzijdige wijze voor zich reserveert. Zulk een systeem moet ten slotte voor Indië tot een débâcle voeren, omdat de Indische gemeenschap niet in staat zal zijn den reeds thans veel te hoogen schuldenlast te dragen.

Britsch-Indië komt in veel opzichten met ons Indië overeen. Er is echter één groot verschil: de hoofdzetels van het gros der bedrijven zijn niet elders gevestigd; tal van bedrijven werken daar met Br.-Indisch kapitaal en staan onder Br.-Indische leiding. Ook Br.-Indië heeft een van nature gunstige handelsbalans, doch het ontvangt tevens groote bedragen aan edele metalen voor de verrekening van zijn uitvoersaldo. De voorraad goud en zilver moet hier enorm zijn. Het budgetjaar 1932/33 zal, als gevolg van de wereldcrisis, voor het eerst een invoersaldo aanwijzen van £ 10 à 15 millioen; sedert den val van het Pond Sterling (Sept. 1931) heeft Br.-Indië echter voor £ 80 millioen goud naar Europa verkocht met winst, welke naar het land zelf terugvloeit. Dat kwantum van 80 millioen is ongeveer een vol jaar wereldgoudproductie!

Chili, een autonome staat, verkeert eenigszins in denzelfden toestand als Ned.-Indië. De beide voornaamste exportbedrijven, koper en salpeter, zijn hoofdzakelijk in Engelsch-Amerikaansche handen, met het gevolg evenals in Ned.-Indië: een jaarlijksche drainage, aftapping of overheveling naar elders van de winsten in het binnenlandsche bedrijfsleven behaald. Chili heeft altijd gegolden als de beste Zuid-Amerikaansche débiteurnatie; het heeft deze reputatie 89 jaren ongerept kunnen handhaven, doch ten gevolge van het lang aanhouden van deze wereldcrisis en bij gebrek aan innerlijke reserves door exploitatie van uitheemsch kapitaal, is het thans totaal bankroet. Dit zal — zoo waarschuwt *B.* — ten slotte het geval zijn met alle landen, die op deze wijze geëxploiteerd worden, n.l. het verplicht overhevelen van de baten naar elders en het zelf mogen opdraaien voor de lasten.

De Loc. (23/2) schrijft over „Amerikaansche fondsen in Ned.-Indië", de *Java-Bode* (28/2, *Z.)* over „Ons niet hinderen".

Een binnen- en een buitenlandsche gulden.

Aan tallooze pogingen op verschillend gebied *om ons te ontwringen aan den greep der wereldcrisis*, heeft het de laatste jaren niet ontbroken, ook niet op monetair gebied; de enkele in de practijk toegepaste voorstellen zijn alle een failure gebleken. *Op monetair gebied* heeft men de groep van voorstanders van de wederinvoering van het zilver (w. o. Sir Henry Deterding); voorts de groep van „Managed currency" aanhangers (w. o. prof. Keynes). Men heeft in de Ver. St. voorgesteld den Dollar terug te brengen tot de helft van zijn waarde; een ander (B. H. Wilson) stelde voor den gouden sovereign te vervangen door een van platina. Nog een ander (F. H. Hamilton) zag alleen heil in een vermindering van de waarde van den sovereign, terwijl weder een ander (J. F. Darling) pleitte voor de invoering van een nieuwe munt, de „Rex", als algemeen betaalmiddel in het Britsche Imperium. Een landgenoot van ons (Goudriaan) deed het voorstel van een wereldgrondstoffen valuta, in welk systeem het goud zal vervangen worden door bepaalde hoeveelheden granen, metalen, enz. *Dr. H. Philippi* te Bandoeng bepleit thans in een brochure: „Aanvulling van het deficit op de begrooting van Ned.-Indië door het creëeren van geld, gecombineerd met de invoering van twee geldstelsels naast elkaar". Het deficit op de begrooting dient — volgens *Dr. Ph.* — de Staat aan te vullen door zelf daartoe het noodige geld te creëeren. Zulks kan geschieden door het scheppen van twee geldstelsels naast elkaar. De munteenheid voor het verkeer met het buitenland blijft de tegenwoordige gulden als gebaseerd op den gouden standaard, welke wij den „bankgulden" zouden willen noemen. Voor het binnenlandsch verkeer zouden wij dan den gewonen gulden blijven behouden. De Javasche Bank zou blijven voortgaan met het handhaven van de goudwaarde van den bankgulden door zoo noodig goud voor afgifte beschikbaar te stellen; de binnenlandsche gulden wordt echter geheel van de waarde van het goud losgemaakt en dientengevolge de verplichting opgeheven van de inwisseling van bankbiljetten tegen wettig betaalmiddel.

Het *Soer. Hbl.* (24/2, 2de bl. *J. G. B.)* is van oordeel dat het voorstel van Dr. Philippi ons eerst zou leiden op het pad van *inflatie* en daarna op dat van het *staatsbankroet.* Ons huidige ruilmiddel dankt zijn waardevastheid aan zijn betrekkelijke schaarschte en aan het vertrouwen in het beleid van de circulatiebank ten opzichte van dat ruilmiddel. Zet de bankbiljettenpers in beweging of pomp overvloedig praktisch waardelooze zilveren munt in het verkeer en het ruilmiddel zal snel in waarde dalen. Een uitgavenbudget te willen handhaven van *f* 400 à *f* 500 millioen bij ontvangsten van ongeveer *f* 250 millioen, door middel van het creëeren van ongedekt nieuw geld, zou al zeer funeste gevolgen hebben. Waar het bedrijfsleven op een blijvend lager niveau is aangeland en de Overheid uiteindelijk haar inkomsten geheel uit dat bedrijfsleven moet ontvangen, *blijft geen andere uitweg over dan aanpassing van de overheidsuitgaven aan de ontvangsten van het bedrijfsleven.* Rijke landen kunnen zich nog de weelde veroorloven een tijd lang te trachten den opgeschroefden standaard van *de achter ons liggende periode van schijnprosperiteit* te handhaven, zulks is totaal onmogelijk voor een koloniaal gewest als Ned.-Indië.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

De politieke actie.

De hoofdredacteur van de *Pewarta Deli* deelt in het nr. van 26 Jan. mede een laatste waarschuwing van de Overheid te hebben ontvangen om zich in zijn politieke beschouwingen te matigen op poene van toepassing der persbreidelordonnantie. Hij zei aan het verzoek gehoor te zullen geven, uitgaande van de overweging dat een ingrijpen van de Overheid krachtens die ordonnantie niet alleen hem, maar het heele personeel en het heele bedrijf zal treffen. Vele onschuldigen zouden dan de gevolgen moeten dragen van zijn daden. Zijn beschouwingen zullen dus een meer gematigden inhoud hebben: dit beteekent echter niet dat het blad van richting zal veranderen. Mocht hij toch slachtoffer worden van zijn journalistieken arbeid, dan zou hij der Regeering willen verzoeken niet de persbreidelordonnantie, maar de exorbitante rechten op hem toe te passen, opdat hij alleen de consequenties van zijn daden zal behoeven te dragen.

De *Sinar Deli* van 19 Jan. wijst op de z.i. voortschrijdende ontwikkeling van de volksbeweging als gevolg van den in steeds breeder wordenden kringen van de Indonesische samenleving toenemenden drang naar vrijheid. Dit verlangen naar vrijheid koestert elk wezen, voozoover het die vrijheid niet kent en is dus ten aanzien van de onder vreemde heerschappij staande Indonesiërs een natuurlijk verschijnsel, waarover de in Indië wonende vreemdelingen zich ongerust behoeven te maken; evenmin is er voor dezen reden tot jaloezie t.a.v. de Indonesiërs, als dezen mettertijd de begeerde vrijheid krijgen. Het streven is niet gericht op het wegjagen van de Hollanders en vreemdelingen uit deze gewesten, maar op de vernietiging van den invloed van het imperialisme en op de vrije beschikking over het eigen lot. Eigenlijk verdient dit streven sympathie en steun ook van de zijde der vreemdelingen!

Sipatahoenan van 1 Febr. bespreekt het uittreden van de Chineesche leden uit den Provincialen Raad van Oost-Java als gevolg van het feit dat geen Chineesch lid tot lid van het College van Gedeputeerden werd verkozen. Als het inderdaad, zooals beweerd wordt, de schuld van de P.B.I. is dat geen der Chineesche leden een zetel kreeg, dan moet het blad dit betreuren, vooral waar de P.B.I. altijd voor een inter-aziatische samenwerking heeft geijverd. Toch meent het blad de P.B.I. niet zonder meer ongelijk te kunnen geven; wellicht verwachtte deze partij van een samenwerking met de Chineezen niet veel succes. Overigens vindt het blad het voor de Indonesiërs niet zoo noodig om andere naties tot samenwerking uit te noodigen, want tegenstrijdige belangen zullen zich altijd voordoen. De volksbeweging moet de eigen organisatie versterken. Andere bevolkingsgroepen zullen dan van zelf om samenwerking vragen.

Hoe in een deel der Inheemsche pers nog steeds de opvatting heerscht dat de Regeering en hare organen in sommige gevallen handelen onder pressie van het blanke element in Indië, moge weer eens blijken uit het volgende: Volgens een der geregelde medewerkers van de *Soeara Oemoem* (nr. van 2 Febr.) heeft het Nieuws v.d. Dag zijn zin gekregen, n.l. dat de moordenaar van mevr. R. door den Raad van Justitie in hooger beroep tot de doodstraf werd veroordeeld. De G.G. kan deze straf nog in levenslang omzetten; dan heeft de Indon. rechter, die door het blad beschuldigd werd te veel zijn nationaliteitsgevoel te hebben laten meespreken, zijn zin gekregen. Dit zou hoogere politiek zijn. Schrijver wijst op de vrijlating van de gearresteerde N.I.O.G.-menschen, nadat de vereeniging met de S.D.A.P. e.a. hemel en aarde had bewogen om hen op vrije voeten te krijgen. De arrestatie was te beschouwen als een opvolging van het commando der blanke pers; de boycot-actie van het N.I.O.G. tegen de Java-Bode en Het Nieuws is daarvan het bewijs. Mevr. Rasoena Said, die tegen hetzelfde wetsartikel zondigde, moest ondanks borgstelling en ondanks het feit dat zij een vrouw is, toch in de gevangenis blijven. Dit is ook hoogere politiek!

Een medewerker wijdt in het Padangsche blad *Berita* van 30 Jan. een beschouwing aan de volksbeweging ter Sumatra's Westkust, welke z.i. in den laatsten tijd een merkwaardige opleving vertoont, hetgeen op zich zelf niet gevaarlijk wordt geacht. Schrijver constateert toename van het nationalistisch besef, maar daarnaast ook zekeren wrevel als gevolg van den druk der malaise en van het strenge optreden van het Bestuur bij de toepassing van bepaalde voorschriften en maatregelen, dat aan de ouderwetsche methode van bestuursvoering herinnert. In de beweging zitten volgens schrijver voornamelijk jonge mannen, die een godsdienstschool hebben doorloopen; de leiding berust in den regel bij ouderen met rijpe ervaring, die voor een strenge discipline zorgen en de jong-Minangkabauers op den goeden weg houden. Wanneer die oudere leiders van de beweging worden losgemaakt en verwijderd, zullen de openbare orde en rust gevaar loopen omdat dan de jongeren bij ontactvol of al te straf optreden van het Bestuur vrij spel zullen hebben en tot onverstandige daden kunnen overgaan. Rust en orde in het land zijn dus bijna geheel afhankelijk van de wijze waarop het Bestuur optreedt.

Vele bladen herdachten den sterfdag van Diponegoro op 8 Februari. De *Darmo Kondo* verscheen met een extrablad, gewijd aan de biografie van den „nationalen held der Indonesiërs". In het hoofdblad wordt opgemerkt dat de daden van Pangeran Diponegoro worden gereleveerd in de verwachting dat de Indonesiërs, de Indon. jeugd in het bijzonder, daaruit leering zullen kunnen trekken. Navolging verdienen b.v. de vastbeslotenheid waarmede de Pangeran voor zijn overtuiging gestreden heeft, de moed om ronduit te zeggen wat hem niet aanstond. Het wordt noodig geacht om deze eigenschap in te prenten, omdat men in de omstandigheden waarin Indonesia nu verkeert, die eigenschappen moet bezitten om, als men naar een verheven doel streeft, eventueel de gevolgen hiervan, ellende en armoede, te kunnen dragen.

In de *Sin Tit Po* van 6 Febr. wordt geschreven dat sedert een maand de welwillende houding, die de politie te Soerabaja tegenover vergaderingen had aangenomen en die zeer verstandig was, omdat ze ondergrondsche actie zeer handicapte, veranderd is. Het begon met het tegen de wet indruischende verbod van de P.N.I.-vergadering, dat willekeur genoemd moet worden. Op 5 Febr. werden door het optreden van de politie verschillende vergaderingen tegen de wilde-scholen-ordonnantie uiteengejaagd, hoewel er niets anders werd gezegd dan wat op vroegere vergaderingen steeds ongehinderd gezegd mocht worden. Op één vergadering werd zelfs de voorzitter weggejaagd omdat hij verklaarde geen Hollandsch te kennen. Schrijver betreurt dergelijk optreden. Jarenlang is gebleken dat de tegemoetkomende houding te Soerabaja onaangenaamheden voorkwam, terwijl het provoceerend politie-optreden elders tot storingen aanleiding gaf. Het zou jammer zijn als het nu ook te Soerabaja anders werd.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

De Indische Mercuur

No. 10 van 8 Maart: De Nederlandsche bevolkingsrubber en de herbereidingsindustrieën, door ir. W. Spoon.

Indisch Militair Tijdschrift

Februari: De komende reorganisatie van het leger op Java, door jhr. J. M. R. Sandberg.

De Indische Verlofganger

No. 34 van 24 Maart: Bataviasche voertuigen, door C. Vis—Janssen van Raay. — Indisch leven in de residentie, door Melis Stoke. XXIX.

Onze Mail

Van 29 Maart no. 17: Z.H. Exc. Mgr. A. P. F. van Velsen S.J. (die wegens gezondheidsredenen ontslag heeft genomen. Met foto). — Van Goud en Armoede, door v. B. (op Borneo).

Der Tag

Van 9 Maart (Berlijn): Sturmzeichen über Indonesiën, door Johannes Gramss. (Die meent dat Holland in zijn Oostindische koloniën op een vulkanischen bodem staat. Hollandsch—Indië staat en valt met den internationalen handel en zijn verdiensten en een nieuwe vijand is Japan. Het artikel eindigt met deze woorden:

Die Meuterei auf der „Zeven Provincien" dürfte

der holländischen Kolonialregierung endlich die Augen geöffnet haben über die wirklichen Zustände des ihrer Verwaltung anvertrauten Inselreiches. Im Interesse einer weiteren friedlichen Entwicklung der schönen Eilande Indonesiens wäre das nur zu wünschen).

Tectona

Januari—Februari: Vrije omloopklassen voor de bedrijfsregeling der djatibosschen, door Z. van Doorn (prae-advies voor het jubileumcongres der Vhabinoi). — Bijdragen tot de kennis der bosschen van Noord- en Midden-Celebes, door ir. F. K. M. Steup (over de boschgesteldheid in de onderafdeeling Bolaang Mongondow). — De proefbaanmetingen in Sangkoelirang (Z.O. Borneo), door dr. F. H. Endert. — Het boschwezen op Java en Madoera als werkgever, door ir. W. Zwart (praeadvies voor het Jubileumcongres der Vhabinoi).

Treubia

Vol. XIV. December: Ein neuer Loranthus-Minierer, Phyllocnistis voûtei (Lepid), door dr. Martin Hering. — On some Lepidoptera from the Riouw-Archipelago, door R. van Eecke, — On som birds from Pontianak, Dutch West Borneo, door F. N. Chasen en Kloss. C. Boden. — Notes on Mageloplastinx carinifrons (Fulgoroidea), door F. Muir. — Eine neue aus Manga-früchten gezüchtete Pimpline, door J. G. Betrem. — Neue Polydesmiden des Museums Buitenzorg, door C. Attems. — Notes on some tadpoles, toads and frogs from Java, door K. Schyfsma. — Herpetologische Notizen, door F. Kopstein. — Beiträge zur Kenntnis des Tribus der Horiini der Familie der Meloidae (Col.), door J. G. Betram. — On prehistoric shells from Sampoeng cave (C. Java), door T. van Benthem Jutting. — Fish eggs and larvae from the Java sea, door H. C. Delsman. — The growth rate at various depths of coral reefs in the Dutch East Indian archipelago, door J. Th. Verstelle. — Un nouvel Ichneumonide parasite des chrysalides aquatiques d'Aulacodes à Java, door Ch. Ferrière. — Remarks apon the early stages of Aulacodes crassicorralis and its parasite Rhachioplex javanicus, door M. A. Lieftinck. — Diptera Nematocera from the Dutch East Indies, door F. W. Edwards (V. New and little known species, chiefly from Java).

BOEKENSCHOUW.

Recht en Rechtsbedeeling in N.I., door mr. C. André de la Porte, Gebr. Belinfante, Den Haag (2de bijgewerkte druk).

Encyclopaedie van N.I. afl. 34 (Maart).

Indisch Verslag 1932 (over 1931).

De Fruitvenster van Nassau, door Sir Reginald St. Johnston. Het Vaderland van 23 en 24 Maart. (De schrijver is gouverneur van St. Kitts).

Uit de hel van Cayenne ontvlucht, door C. G. (aanteekeningen van een gewezen Duitschen soldaat, die levenslang naar Cayenne verbannen was). Nieuwe Rotterdamsche Courant van 26 Maart. Ochtendblad.

Suriname

De tragedie van het possumhout. — Amerikaansche bluf. — Van Ommerens waarschuwing.

Op 16 Februari 1922 diende gouverneur Van Heemstra een ontwerp verordening aan de Kol. Staten in betreffende den afstand van domeingrond in erfpacht aan den heer W. L. Kann. Deze slimme Amerikaan wist van het toenmalige Bestuur gedaan te krijgen dat hem domeingrond in erfpacht gegeven werd van een stuk grond van plm. 64000 h.a., t. w. A: 36820 h.a. (later tot 29000 h.a. verkleind) voor 75 jaren tegen 23 cent per h.a. en B: 5 perceelen van 5400 h.a. elk en vergunning tot het instellen van een onderzoek naar de geschiktheid van het land voor de uitoefening van den landbouw enz. Bovendien nog recht van voorkeur voor het verkrijgen van erfpacht op voor uitgifte vatbare stuk-

ken domeingrond grenzende aan die perceelen A en B en ook voor mijnbouwdoeleinden gelijk voorkeurrecht. In ruil voor dezen geweldigen grondafstand zou de heer Kann een verharden weg doen aanleggen van Kwatta naar de Saramaccarivier bij Groningen en het recht om een tram of spoorweg aan te leggen en te exploiteeren. Dat deze verordening tegenstand ondervond sprak vanzelf. Het was vooral het Statenlid Harry van Ommeren (nu wijlen) wiens stem die des roependen in den woestijn was tegen deze landmonopolie. In de zitting van de Kol. Staten van 1922 voerde hij obstructie teneinde te voorkomen de behandeling en aanneming van de verordening en sprak vele uren achtereen, tot dat hij uitgeput ineenzakte, doch tegen de meerderheid legde hij het af. Gouverneur Van Heemstra en de overige Statenleden dachten dat deze Amerikaan een nooit gekende groote houtexploitatie en fruitteelt aan de kolonie zou geven en de verordening van 22 Mei 1922 (G. B. no. 75) kwam tot stand. Hiermede niet tevreden, eischte hij 1 jaar en 3 maanden later het uitsluitend recht tot uitvoer van possumhout uit de geheele kolonie. Daarop kwam de verordening van 1924 G. B. no. 2 tot stand, waarbij Kann op zich nam een zekere hoeveelheid hout uit te voeren. Toen hij zich daaraan niet hield, vroeg hij uitstel van 2 jaar, maar de Kol. Staten verleenden dit uitstel voor 1 jaar. Maar ook wist Kann gedaan te krijgen, dat in 1926 possumhout werd opgenomen onder de verboden houtsoorten in kapvergunningen.

Een maand voor het verstrijken van den fatalen termijn ontvingen de Kol. Staten een brief van den gouverneur, waarbij werd bericht, dat het syndicaat Kann met ingang van 1 Januari 1927 voor 75 jaren in erfpacht een 5-tal perceelen was afgestaan tot een gezamenlijke oppervlakte van 20360 h.a. en voor 3 jaren, met recht voor verlenging voor evenveel jaren, vergunning voor onderzoek van een terrein van ongeveer 40900 h.a. Zoo kreeg Kann in alles zijn zin, maar tot ernstige werkzaamheden kwam het niet.

Veel beloften, steeds geldgebrek. Wij herinneren ons de waarschuwing van een geacht landgenoot van Kann tegen zijn fantastische plannen. Kann kon niet, Kann heeft nimmer gekund. Het eind van het lied was, — de oude Kann was inmiddels overleden en een Naamlooze Vennootschap W. L. Kann Suriname Handelssyndicaat te Paramaribo was opgericht — dat de gouverneur op 20 Februari j.l. twee verordeningen heeft ingediend tot intrekking van den afstand van domeingrond in erfpacht en van de Possumuitvoer-verordening.

Reeds waren 22 Maart 1932 bij resolutie no. 972 vervallen verklaard de verleende erfpachtsrechten als gevolg van de staking van de werkzaamheden (sic!) van het bedrijf. Het moest *een jaar* duren, voordat het Bestuur de verordeningen bij de Kol. Staten bracht en bij resolutie van 15 Febr. 1933 no. 521 het verbod van houtkap van possumhout schrapte.

Deze Amerikaansche onderneming is een der vele tragediën in Suriname. Zij bracht den reeds in zwakke gezondheid verkeerenden Van Ommeren vlugger naar het graf. Zal zij evenwel een les worden voor later? Het nu weer verkozen Statenlid P. A. May heeft in deze zaak in Januari 1927 ook zijn waarschuwenden stem doen hooren.

Studiereizen naar Suriname.

Studiereizen en vacantieleergangen worden hoe langer hoe veelvuldiger. Het nut ervan is gebleken. Het is niet alleen tot Vlaanderen en thans Zuid-Afrika bepaald (naar Ned.-Indië voorziet het Jan Pieterszoon Coenfonds van Sir Henry Deterding daarin), maar Suriname hoopt ook een beurt te krijgen. De heer J. J. B. J. Jerôme Bouvy, 18 Backershagenlaan, Wassenaar, die steeds veel belangstelling voor Suriname had en ook bij anderen die belangstelling voortdurend opwekt, heeft den Minister van Koloniën verzocht in overweging te nemen, te bevorderen, dat jaarlijks eenige studenten van de Technische Hoogeschool in Delft en van de Landbouw Hoogeschool in Wageningen een excursie zullen maken onder leiding van een of meer Hoogleeraren en met toelichting van den Gouverneur, naar Suriname.

Hij meent, dat daarmede zou bereikt worden, dat energieke, kundige jonge menschen zich gaan interesseeren voor deze Kolonie en dat die kapitaalkrachtige menschen in Nederland zullen opwekken, maatschappijen te stichten voor exploitatie der cultures en mineralen.

Die jongelui zullen dan tevens in hun studie de richting weten, die noodig is om die exploitatie in de hoogste prefectie tot uitvoering te brengen.

De heer Bouvy meent, dat deze Minister van Koloniën voor zijn aftreden een sympathieke daad zou doen, door zijn medewerking aan de uitvoering van deze denkbeelden te geven.

Werkloozenvraagstuk.

Ook van het Hernnhuttercomité heeft dit vraagstuk de aandacht. Dit comité, dat als zedelijk lichaam op 21 Maart 1923 werd erkend, heeft zich in een gedocumenteerden brief tot den gouverneur gewend om in een 10-tal wenken den gouverneur materiaal voor de oplossing aan te bieden. Het is een rustig, goed geschreven stuk, waaraan 3 bijlagen zijn gehecht, waarin wij o.a. lezen hoeveel personen bij den Arbeidsbeurs zijn ingeschreven en wel 4175, gesplitst naar den godsdienst. Daarin nemen de Herrnhutters de grootste plaats in n.l. 1933, de R.K. de 2de plaats nl. 1640. In een der bijlagen lezen wij hoeveel en bij welken arbeid werkloozen werden geplaatst tot 31 Dec. 1932 n.l. 792. Er bleven dus nog 3383 personen werkloos. Het stuk is door den heer H. Bielke namens het kerkbestuur van de Evang. Broedergemeente ondersteund.

De balata-exploitatie met gouvernementssteun, waarover wij in het K. W. van 30 Maart schreven hebben de Kol. Staten met algemeene stemmen aangenomen. Het steuncomité had tevoren den raad ingewonnen van een commissie van uitvoering, bestaande uit de heeren N. E. Henriques, H. J. de Vries, A. F. C. Curiel, en H. Schliessler, die daarbij van de langdurige ervaring van den heer J. Lobato partij trok, die voorheen en vele jaren in dienst der Bal. Comp. Suriname was.

Naar schatting zijn er te Paramaribo ongeveer 200 tot 250 personen, die vroeger in het balatabedrijf werkzaam waren en van wie wellicht een groot gedeelte als physiek daartoe in staat en als vakkundig kan worden beschouwd. Bij aanneming van een niet te abnormalen marktprijs van het product, met betrekkelijk geringen financieelen steun en bij keuze van daartoe geschikte terreinen, heeft de oprichting van het bedrijf zeker levensvatbaarheid, meent de commissie.

De commissie is van oordeel, dat waar het z.g. eenmanbedrijf in deze niet het gewenscht resultaat heeft opgeleverd, getracht moet worden nu op andere basis te werken. Zij meent in deze te mogen aanbevelen het zoogenaamde short season-systeem. De arbeiders worden in ploegen verdeeld van vijf tot tien man, en werken onder toezicht en controle van betrouwbare voormannen, welke laatste eveneens gewonen arbeid, gelijk de anderen, zullen moeten verrichten. De duur van de werkzaamheden worden dan bepaald op ongeveer 3½ maand. Proviandeering wordt verstrekt voor den duur van dien tijd aan iederen man. Getracht moet worden een zeer strenge selectie toe te passen opdat

alleen arbeiders werkzaam zullen worden gesteld, physiek geschikt, betrouwbaar en vakkundig.

Waar het hier een proef geldt, meent de commissie zich te moeten bepalen tot een expeditie van ongeveer vijftig man. Slaagt de proef, dan kunnen expedities op grooter schaal worden uitgerust, waardoor dan de meeste goede krachten in dat bedrijf, thans werkloos, zich en gezin een eenigszins behoorlijk bestaan zullen kunnen verschaffen.

De uitgaven worden voor een expeditie van vijftig man berekend op *f* 3510.

De commissie neemt aan, dat iedere arbeider gemiddeld gedurende veertien weken ongeveer 200 kilogram product zal kunnen winnen. Zij neemt als netto opbrengst der balata aan 70 cents het kilogram. Voor de totaal geraamde productie zou dus de opbrengst zijn *f* 7000. Uit het overschot meent de commissie, dat per arbeider nog *f* 40 tot *f* 60 in geld zal kunnen worden uitgekeerd, na afloop der exploitatie.

In de begrooting voor 1934 heeft de gouverneur een som van *f* 100.000 uitgetrokken voor crisismaatregelen. In 1933 is *f* 80 mille en in 1932 was 60 mille toegestaan. Het beginsel is werkverschaffing, maar geen rechtstreeksche ondersteuning in geld, behoudens bepaalde gevallen van ondersteuning met levensmiddelen en fondsen aan het Sur. Steuncomité.

De Vader des Vaderlands.

Suriname heeft weer zijn kwestie. Thans over de opvoering van het stuk van Veterman, de Vader des Vaderlands. Alle bladen zijn er over in het geweer. Wij geven over deze aangelegenheid geen oordeel, maar vermelden de feiten zooals we ze in de bladen lezen. Het begon met een aangeboden artikel in Suriname van 3 Maart no. 18, getiteld: „Protestantsche laksheid", waarin de geschiedenis wordt opgehaald van de opvoering van Elkerlyc door Ant. Verheyen van de Dietsche Spelers, waaraan velen een R. C. godsdienstigen kant toekenden, doch dat werd opgevoerd met steun van de predikanten en van Herrnhutterzijde. Thans was een comité bereid de opvoering van de Vader des Vaderlands op te voeren. De gouverneur vroeg en verkreeg vergunning van den schrijver Ed. Veterman door de tusschenkomst van den Min. van Koloniën. Was de opvoering zoo goed als verzekerd, ze werd toch van het programma geschapt en de krant vraagt waar het A. N. V. blijft en welk een figuur de gouverneur moet slaan.

Daarop antwoordt De West op 3 Maart dat de wnd. gouverneur Mr. van Haaren — die tevens voorzitter van het A. N. V. is — de vergunning vroeg en mededeelt dat in beginsel tot opvoering besloten was door A. N. V. met de afgevaardigden van de Vereeniging voor nationale feesten en Oost en West, doch dat de costuums de moeilijkheden veroorzaakten en mr. Van Haaren zich tot Nederland heeft gewend om die te huren. Toen het antwoord ontkennend luidde, besloot het A. N. V. eenparig van de opvoering, in de eerste plaats om de hooge kosten, af te zien. Mr. van Haaren gaf nog in overweging aan de Dietsche Spelers, wanneer ze weer in Suriname zouden komen, te verzoeken het stuk op hun repertoire te plaatsen. Ofschoon mr. Van Haaren er persoonlijk niet voor was, werd er, om later opgekomen omstandigheden besloten, er van af te zien. De R. K. Surinamer haalt de verdediging in het artikel van De West van 5 Maart no. 19 aan met het opschrift: Wie zaait er godsdiensthaat?

De Suriname van 7 Maart no. 19 verbetert de onjuistheden in De West. Niet de wd. gouverneur mr. Van Haaren vroeg de vergunning, maar gouverneur dr. Rutgers *) en het denkbeeld was door mr. De Niet naar voren gebracht. Nu zal het tooneelgezelschap Thalia het stuk wel opvoeren als het de vergunning krijgt en het blad vraagt waarom de kwestie der costuums dan eens niet meer gold. Het vervolgt met een heele serie aanhalingen, die het Roomsch Kath. oordeel over Willem de Zwijger inhouden.

Ten slotte herstelt De West op 8 Maart no. 2464 eenige fouten. Het bleken inderdaad de heeren Cool en mr. De Niet te zijn die zich tot den heer Van Haaren hadden gewend met het denkbeeld van de opvoering en zegt dat in de vergadering waarin tot niet-opvoering van de Vader des Vaderlands werd besloten, met geen enkel woord godsdienstige overwegingen is gerept. De reden was; in deze woelige dagen is het stuk niet geschikt om opgevoerd te worden.

Wij doen de vraag of die motieven dan niet gelden wanneer het stuk door Thalia zal worden opgevoerd? Er blijft dus nog veel duisters in deze zaak en wij betreuren het, dat men niet eensgezind wil zijn om in nationale dagen, nationaal te denken en samen te werken.

*) Neen, de wd. Gouverneur Van Haaren, die zelf R. K. is. (Red.)

Britsch-Indiërs.

Wij willen hier nog enkele punten naar voren brengen van de klachten der Britsch-Indiërs. Een daarvan is dat de Hindostansche godsdienst in Suriname niet in Suriname wordt erkend. De meeste B. I. trouwen op Hindostansche wijze. Voor hun is dat een kerkelijk huwelijk, maar volgens de Nederlandsche wet zijn zij ongehuwd en hun kinderen zijn niet in echt geboren. Van daar de lange lijst van onechte geboorten in Suriname, welke aan buitenstaanders een zonderlingen indruk van de zedeleijkheid der bevolking geeft. Ze is bovendien niet juist en pijnlijk tegenover zoovelen der bevolking, die wij zelf daarheen hebben gehaald. Bij overlijden komen de bezittingen der „ongehuwde" B. I. niet aan de vrouw en kinderen (wegens verzuim van wettig huwelijk volgens Nederlandsche begrippen) en vervallen deze vaak tot armoede. Is zulks billijk? Ook vragen ze, evenals vroeger, een half uur per dag onderwijs voor hun Hindostansche kinderen. Het Hind. onderwijs is in Suriname op de districtscholen ingetrokken en de Hind. onderwijzers werden ontslagen. Om hun godsdienstige boeken te kunnen lezen, hebben de kinderen Hindostansch onderwijs noodig. Zij achten hun geloof onder het huidige Bestuur niet veilig. Het is te begrijpen, dat, waar deze Britsch-Indiërs, Britsche onderdanen, voor die zelfs geen autoriteit sedert het vertrek van den Britschen Consul in Paramaribo in Februari 1927 voor hun belangen kan opkomen, gevraagd hebben in de groote vergadering van 12 Febr. of het niet raadzaam is een commissie uit Indië te doen komen, teneinde den toestand van de Hisdostani na te gaan, ingeval Bharat Oeday niets kan bereiken.

Een te Paramaribo wonend B. I. Abdul Soobhan organiseert thans een excursie naar Britsch-Indië, Engeland en Frankrijk voor *f* 350,— uit en thuis, terwijl de boot dan een maand te Calcutta zal blijven. Het vertrek zal vermoedelijk in Juni d.j. plaats hebben. De reis zal 5 maanden duren. Een geneesheer zal aan boord meegaan. Men rekent op een 1000 toeristen, waaronder ook B. I. uit Demerara en Trinidad. Ook bij deze menschen blijft, begrijpelijkerwijze, een verlangen bestaan het vaderland terug te zien en aangezien velen een aardig spaarduitje hebben gemaakt, lijkt het doorgaan van deze toeristenboot wel waarschijnlijk.

Curaçao

Begrooting 1934.

De begrooting voor 1934 is ingediend. Uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat de telegrafisch hier ontvangen cijfers over de voorloopige uitkomsten van 1932 juist zijn. Ook de ramingcijfers voor 1934, te vinden in ons blad van 16 Maart l.l.

Van een verbetering van den algemeenen toestand acht de gouverneur weinig te bespeuren. Ondanks de nieuwe benzinebelasting in de wijziging der loodsdienstverordening komt de gouverneur tot een raming van inkomsten, die bijna 1 millioen beneden 1933 blijft en nog 5 ton onder de opbrengst van 1932. De uitgaven daarentegen zijn geraamd als die van 1932 en 6 ton boven de raming van 1933.

Massa Jonckheer. †

Begin Maart l.l. is op Curaçao overleden de heer C. H. Jonckheer. De heer Jonckheer was praktizijn bij het Hof van Justitie. Een treffende bijzonderheid is, dat hij zijn praktizijnsexamen deed op denzelfden dag als de onlangs overleden heer Monsanto. De laatste jaren had, naar wij meenen, de heer Jonckheer geen drukke praktijk, maar was hij verbonden aan de firma Maduro. Voor de publieke zaak toonde hij veel belangstelling. Hij was consul van België.

Pater S. van de Pavert O. P. †

Een mooie foto ligt voor ons; een van den gevelsteen onthuld ter nagedachtenis van den stichter der „Coöperatieve Vereeniging en Nijverheid". Het onderschrift onder het o.i. welgelijkende borststuk luidt:

Coöperatieve Vereeniging en Nijverheid
aan haar Stichter
Pater Stephanus van de Pavert, O.P.
Overleden 28 December 1930.
Hulde en dankbaarheid.

Nagekomen Berichten.

5236

De steen, die 8 Februari l.l. is onthuld, staat boven den ingang van het gebouw der Coöperatie op Otrabanda.

Willem de Zwijger-herdenking.

Voor dit doel is, naar de *Amigoe* bericht, f 6415 bijeenverzameld. In de fortmuur wordt een wit marmeren gedenksteen met bronzen medaillon ingemetseld.

1634—1934.

Voor de viering van het driehonderdjarig herdenkingsfeest heeft de gouverneur bij de begrooting 1934 f 7500 aangevraagd.

Uit den Verren Vreemde

Duitschland blijft op den uitkijk.

Eenige jaren geleden werd aan de Duitschers voorgehouden, dat zij niet bepaald moesten verlangen naar het bezit van koloniën in andere werelddeelen, maar wel naar het krijgen van een aandeel in de handelsbeweging en de ontginning van alle deelen van de wereld, zonder daar zelf het bestuur des lands te voeren. De koloniën, heette het, zijn bezig het overal haar z.g.n. moederland lastig te maken, laat aan andere mogendheden over dien strijd te voeren, terwijl Duitschland alleen in vreedzame mededinging een aandeel vraagt voor zijn uitvoer en zijn invoer, en voor de landverhuizerslust van zijn bevolking.

In de practijk zijn de Duitschers er wel toe moeten komen, zich naar dezen raad van eenige verstandige voormannen te voegen, en zij doen dit zeker niet zonder succes. Maar in hun hart treuren de Duitschers, groot en klein, allen nog om de verloren gebieden, verlangen allen er naar deze, of andere koloniën terug te krijgen. De politiek van den dag, die elk volk er op bedacht doet zijn zooveel mogelijk voor en door zich zelf te bestaan, maakt 't den Duitschers ook moeilijker om in den vreemde de ingenomen plaats te behouden of ruimer veld te winnen. Hierbij komt de Japansche concurrentie die, door lage productieprijzen, vooral in het Verre Oosten Duitsche waren van de markten verdringt.

Ondernemend en volhardend als de Duitschers zijn, blijven zij zoeken, zoeken overal. En hierbij dringt zich naast en bij en met het volgen van dit gedeelte van den goeden raad, toch ook het verlangen naar eigen koloniën weer sterk op.

Bij het weergeven van de uitingen van een en ander, die wij in den laatsten tijd weer over dit met inspanning ijveren vermeld vonden, zetten wij er een voorop die al met voorloopig succes is bekroond.

Zij heeft betrekking op het recht der Duitschers om in het onder Fransch protectoraat staande sultanaat Marokko, vrij te verblijven.

De Fransche minister van Buitenlandsche zaken heeft een communiqué uitgegeven. Er bestond een handelsovereenkomst van 17 Augustus 1927, daarbij werd het verblijf van Duitschers in Marokko tijdelijk geregeld. Het recht van verblijf is nu definitief toegekend. Het zal ook uitgestrekt worden tot Tanger, echter overeenkomstig het statuut geldig voor deze stad. Nieuws wordt hierdoor niet dadelijk ingevoerd, maar de Duitschers zullen niet in gebreke blijven er toch goed nieuws in te zien.

Zien wij de Duitschers elders in actie op verschillend terrein.

In Z.-W.-Afrika, het voormalige Duitsche gebied, dat door den Volkenbond als mandaat-land aan Zuid-Afrika is toegewezen, treffen nu te zamen Dr. F. von Lindequist, voormalig Duitsch gouverneur en oud-minister van Koloniën, prins Hubertus van Pruisen en prins Friedrich van Mecklenburg. In de Thurhalle te Windhoek werd voor de Duitschers in Z.-A. een receptie gehouden, waar deze heeren verschenen in gezelschap van den D. consul Dr. Fricke, vertegenwoordigers van den D. bond en van de D. Kriegsverein. Bezoeken werden gebracht aan gedenkteekenen opgericht voor gesneuvelden. Het geheel mocht als een open demonstratie beschouwd worden voor het voortleven in D. van het verlangen naar koloniale relaties. Dr. von Lindequist zat als gast aan bij den minister-president, generaal Hertzog. Zijn reis van een maand is gericht op het vinden van mogelijkheden voor handelsrelaties. Ook de beide prinsen zijn als economen in actie.

Duitschland had 1 April bestemd tot „vlootdag". In Wilhelmshaven werd 's morgens het pantserschip „Deutschland" officieel in dienst gesteld als eenheid van de vloot. Later op den dag werd het tweede oorlogsschip „Admiraal Scheer" in die haven van stapel gelaten.

Door een vlootrevue moest de geestdrift van het publiek gewekt worden, ook voor het verdere plan. Het verdrag van Versailles heeft een beperking vastgesteld, binnen deze grens wordt, naast de voormelde pantserschepen, nog de „Ersatz-Braunsweig" afgewerkt, terwijl een vierde dergelijk schip in 1934 op stapel zal worden gezet.

't Zal wel niet toevallig zijn dat de Fransche minister van Marine Leygues juist dezer dagen zijn handteekening heeft gezet onder de opdracht voor het bouwen van 4 kruisers van 7500 t., waarvoor de machtiging reeds den 31en December 1931 was gegeven met 31 Maart 1933 als uiterste termijn voor het in-uitgave-stellen. Wapenbeperking!

In een vorig nummer van *Het Kol. Wkbl.* hebben wij gesproken over de ingewikkelde kwesties, die ontstaan kunnen in verband met het uittreden van Japan als lid van den Volkenbond. Vooreerst blijft een uittredend lid nog twee jaren als lid te boek staan, voorts kan een staat, die geen lid van den V.B. is, toch in verhoudingen tot den V.B. blijven waardoor hij niet vast, maar ook niet los van Genève is. Als mandataris van den V.B. over de Mariannen-, Maarschalks-, Palau- en Karolineneilanden in het verre Verre-Oosten, stelt Japan den V.B. voor de vraag of er reden bestaat om het het mandaat nu te ontnemen, en of, indien dit bevestigend mocht worden beantwoord, de V.B. den moed zou hebben, een maatregel in die richting door te voeren. Tokio heeft al laten weten, dat 't er niet over denkt het mandaat prijs te geven, daaraan is wel de verzekering toegevoegd, dat het mandaat stipt volgens de opdracht zal worden nageleefd, maar men weet dat over rechten en plichten verschil van opvatting kan bestaan tusschen Japan en den V.B.

Nu lijkt de eenig mogelijke oplossing om van den nood een deugd te maken en aan Japan het mandaat maar te laten behouden.

Doch dit wordt door Duitschland nu moeilijk gemaakt. Berlijn heeft aan den V.B. doen weten, dat Duitschland uit principieele overwegingen bezwaar heeft tegen de Japansche opvatting, de kwestie moet internationaal besproken en afgedaan worden, zij houdt verband met de grondslagen van het mandaat systeem. (Men zal zich herinneren wat wij hier over deze opvatting geschreven hebben). Duitschland brengt hierbij ook de eigen koloniale belangen te pas.

Het vinden van een oplossing ten deze is te moeilijker gemaakt door hetgeen stemmen van buiten af zijn komen verkondigen. De Ver. Staten van N.-Amerika behooren tot de mogendheden, die, zonder lid van den V.B. te zijn, zich toch met de V.B.-zaken bemoeien, wanneer dit in hun politiek te pas komt. Zoo schijnen zij nu aan Genève te hebben gemeld, dat de beslissing over de toekomstige positie van de Japansche mandaateilanden in den Stillen Oceaan niet buiten hen om zal mogen worden genomen. Een geluid van geheel andere strekking beweert men opgevangen te hebben van de regeering van den Australischen Statenbond. Deze is mandataris over andere voormalige Duitsche koloniën in dat gedeelte van den Stillen Oceaan. Nu hebben de dagbladen durven vertellen, zonder dat dit, voor zoover ons bekend, is tegengesproken, dat de regeering zich er over zou hebben uitgelaten, de Japansche opvatting te deelen, Australië denkt er niet over de mandaat-gebieden ooit weer los te laten, al berust het mandaatstelsel ook op het beginsel van opvoeden der achterlijke eilanden tot zelfstandigheid en op dat van in leen gegeven door den V.B.

Daar 't niet meer gaat om enkele ternauwernood bekende eilandengroepen, zooals Micronesië vóór den grooten oorlog was, maar om punten van strategische beteekenis en om het bezit ook van rechtstitels waarom de nationale gevoeligheid zich in sterke mate bekommert, geraakt de V.B. in een verwarrend kluwen verstrikt, dat wel niet in aanmerking zal kunnen komen om door een uitspraak van het Permanent hof voor internationale justitie tot ontwarring gebracht te worden.

De Hitler-regeering heeft zich over deze aangelegenheid nog niet uitgesproken.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Excursie naar het Koloniaal Instituut: op Maandag 24 April. Vertrek 8.29 van het station Apeldoorn; verzamelen 8.19 in de hal. Aangeven vóór of op 18 April met storting of overschrijving van f 3.50 op postgiro no. 93038 van J. C. Baars te Apeldoorn. In dezen prijs zijn inbegrepen: reis IIIe kl. retour, tram, entrée en lunch. Deel kunnen nemen: leden en begunstigers van „Oost en West"; cursisten van de West-Indische cursus en andere belangstellenden. Terugreis met trein naar keuze. Minimum aantal deelnemers 26. Voorloopig programma: pl.m. kwart voor tien a.h. Kol. Instituut; kop koffie, bezoek W.-Indische afdeeling; koude lunch in de koffiekamer (12½—1½); tot 3 uur. tweede gedeelte. Na 3 uur vrij.

De Secr.-Penningm.
J. C. BAARS, Jagersweg 42
Telefoon 4027.

Afdeeling Rotterdam.

De inlandsche cultures op Java.

Voor de Koninklijke Vereeniging „Het Koloniaal Instituut", de Commissie voor Rotterdam van het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap en de afdeeling Rotterdam van de Koninklijke Vereeniging „Oost en West", heeft op 25 Maart j.l. de heer K. van der Veer, oud-leeraar aan de Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg, een lezing gehouden „De inlandsche Cultures op Java" in de aula van de Handelshoogeschool aan den Pieter de Hooghweg te Rotterdam.

De spreker werd ingeleid door den heer J. D. Daubanton, voorzitter van de Afd. Rotterdam van de Kon. Ver. „Oost en West", die er op wees, dat het onderwerp minstens evenzeer onze belangstelling verdient als „het industrie-vraagstuk in Nederlandsch Indië", hetwelk de heer van der Veer een maand geleden hier voor de Ver. „Nederlandsch Fabrikaat" heeft behandeld. Immers van den landbouw moet de groote bevolking van Ned.-Indië het altijd nog in de eerste plaats hebben en niet zonder reden volgt de Regeering met buitengewone aandacht de landbouwbelangen en de voedselvoorziening.

De heer van der Veer, daarop het woord overnemende, wees er in de eerste plaats op, dat in opvolgende generaties de Javaansche landbouwer zich tot taak gesteld heeft, door zijn landbouw te voorzien in de onmiddellijke behoeften van den kleinen kring, dien hij kon overzien. De teelt van het dagelijksch voedsel bracht hem niet in het handelsverkeer, dat zijn geest zou verruimd hebben en dat een differentieering zou hebben gebracht, die de desa thans mist.

Hij trad met zijn producten niet buiten zijn desagemeenschap dan om te voldoen aan leveringsplichten, die hooger gezag hem oplegde.

Toen dan ook alle vormen van dwangcultuur en belasting in natura wegvielen, bleef er bijna geen andere mogelijkheid over tot het verkrijgen van tropische producten op de Europeesche markt, dan het stichten van Westersch geleide bedrijven op nog ontgonnen gronden buiten den kring der tani's, of op huurgronden te midden van zijn bedrijfjes.

Slechts 8,5 % van Java's bouwgronden werd bij deze Europeesche bedrijven betrokken. De groote ruime velden, die zich van den rand der boschreserve om de vulkaantoppen als een reusachtig amphitheater uitstrekken tot aan de zee, die velden zijn het onvervreemdbaar bezit van den Inlandschen landbouwer, waarop hij zijn gewassen teelde, alsof er buiten zijn wereld geen menschdom bestond.

Die wereld buiten de zijne had hij niets aan te bieden, maar ook niets te vragen. Maar die tijd gaat voorbij. De tani begint de afsluiting van zijn gemeenschap te verbreken en treedt met zijn producten nog schuchter en onhandig, maar met steeds grooter kwanta op de wereldmarkt.

De uitvoerwaarde van zijn product klom in 30 jaar tot het 20-voud en kwam daarmee boven de 100 millioen gulden. Natuurlijk dringt deze malaise ook zijn producten terug.

De rijst handhaafde haar plaats als eerste gewas. Van de 8.000.000 H.A. wordt bijna de helft beplant met rijst, bijna een vierde met maïs, een tiende met cassave en de rest met een lange rij veelsoortige gewassen, waaronder tabak en groenten.

Het Oostersch karakter van Java's bevolking heeft een stimuleerenden invloed op haar landbouw. Het is nog de vraag, wat in de hoogste mate den landbouw van den tani beheerscht: het tropisch, dan wel het Oostersch karakter.

De Westersche invloed bracht den Javaan een arbeidsgelegenheid van grooten omvang. De knagende desaoorlogen verdwenen, ziekten werden bestreden, irrigatie stelde de oogsten zeker en verruimden het plantareaal. Wegen ontsloten het land. Java's bevolking beantwoordde al die Westersche belangstelling en bedrijvige hulp met een uitbreken in menigte, met een aanwas in aantal, die aan een bandjir denken doet. In 1850 telde Java 9,5 millioen, in 1930 ruim 42 millioen zielen. Het massaproduct van de Westersche nijverheid, dat de Chineesche hemel vernietigde en de Japansche hel schiep, stortte zich ook uit over Java en vaagde de inheemsche nijverheid met al haar schoone ethnografische eigenaardigheden weg.

Het aantal vormen van werkzaamheid kromp in tot den loondienst bij het Westen en den eigen landbouw. In den vollen zin van het woord werd de bevolking teruggeworpen op haar eigen landbouw.

De bevolking is stil voortgegaan haar landbouw uit te breiden over alle valleien en heuvels, de bergen vergravend tot terrassen. De technische bevloeiïng kwam in de plaats van bandjirdreiging en vergrootte den rijstoogst met de mogelijkheid ook andere gewassen met minder risico te telen. Alleen Italië, Japan en Spanje oogsten per H.A. meer dan de Javaan, maar die landen hebben langere dagen in den groeitijd van de rijst. De arbeid op de rijstvelden beheerscht het geheele leven van den Javaan, het deelnemen aan die werkzaamheden is ieder een behoefte.

De maïs staat in belangrijkheid onmiddellijk achter de rijst. Waar bevloeiïng uitgesloten is, kan de maïs dikwijls nog met voordeel worden geteeld, vooral in het droge Oostelijk deel van Java. Ook in wisseling met rijst op de sawah's wordt steeds meer maïs geteeld. De cassave staat te lang op het veld om op de rijstakkers verbouwd te worden, maar de plant heeft het groote voordeel zijn oogst langer dan een jaar in reserve te kunnen houden.

Jaarlijks voert Java nog voor 50 millioen gulden rijst in en voor 12 millioen sojaboontjes, daar de eigen akkers voor zooveel millioenen monden den leeftocht niet kunnen voortbrengen. De industrie zal den Javaan de inkomsten moeten toevoeren, die deze voedselaankoop vraagt.

Maar de Javaan wacht de bevestiging van zijn geluk niet van eenige nijverheid buiten de bewerking van zijn velden, die hem zijn oogsten leveren, want het Javaansche volk is door en door een landbouwend volk.

Aan het slot van de voordracht bracht de heer Daubanton den spreker daarvoor den dank der aanwezigen over.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Informatie-bureau.

Het informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Van het Dagelijksch Bestuur.

Den heeren Secretarissen der afdeelingen, die hun

jaarverslag nog niet hebben ingediend, wordt beleefd verzocht dit verslag alsnog te zenden aan het Algem. Secretariaat der Vereeniging, K. Voorhout 6.

VAN DE REDACTIE.

De Indologen Tooneel- en Muziekvereeniging,

afdeeling der Indologen Vereeniging, te Leiden stelt zich voor op *Zaterdag 22 April* a.s. in het *Theater Excelsior*, Zeestraat *'s-Gravenhage*, een reprise te geven van het door haar met groot succes opgevoerd Amerikaansch detective-stuk

„De Rat"

van Mary Roberts Rinehart en Avey Hopwood, naar het bekende boek „The circular staircase".

Na afloop groot bal met medewerking van *„De Flierefluiters"*.

De opbrengst komt ten bate van het *Crisis-Steuncomité voor Nederlandsch-Indië* te 's-Gravenhage.

De K. N. I. L. M. in Januari 1933.

De K. N. I. L. M. bericht ons:

Evenals vorige jaar liep het vervoer in vergelijking met December iets terug, doch de K. N. I. L. M. begon het nieuwe jaar met veel gunstiger cijfers dan die over Januari van verleden jaar.

In totaal werden vervoerd 976 passagiers als volgt over de verschillende lijnen verdeeld:

	Jan. 1933	Jan. 1932
Batavia—Bandoeng	252	286
Bandoeng—Batavia	303	276
Batavia—Semarang—Soerabaja	107	96
Soerabaja—Semarang—Batavia	102	88
Batavia—Palembang—Singapore	37	15
Singapore—Palembang—Batavia	24	19
Batavia-Palembang-Pakanbaroe-Medan	10	18
Medan-Pakanbaroe-Palembang-Batavia	17	12
Speciale- en rondvluchten	124	23
	976	833

Aan luchtpost werd vervoerd 1490 k.g., gelijkstaande aan ruim 104.000 brieven en aan luchtpostpakketten 119 k.g.

Het vrachtvervoer over Januari was 3681 k.g.

Vele passagiers van het toeristenschip „Empress of Britain" maakten gebruik van de mogelijkheid, die het luchtvervoer biedt, om gedurende het korte oponthoud van het schip zooveel mogelijk van Ned.-Indië te zien. Vooral van de vlucht Batavia—Bandoeng werd een druk gebruik gemaakt.

Een gezelschap van 8 toeristen huurde een extra toestel naar Bali en terug en kwam opgetogen over het geziene aan boord terug.

Curaçaosche Radio Vereeniging.

Op 20 Februari 1933 is te Emmastad, Curaçao, N. W. I. opgericht de „Curaçaosche Radio Vereeniging". Het doel van deze vereeniging zal zijn het bevorderen der belangen der radio-amateurs en -luisteraars en wel door het storingsvraagstuk te bestudeeren, het doen van proefnemingen in verband hiermede, het contact zoeken met omroepvereenigingen betr. zendtijden, programma's, golflengten etc., kortom datgene te doen wat in het belang van een goede en ongestoorde radio-ontvangst noodig zal zijn.

BIOSCOOPNIEUWS

SEINPOST — SCHEVENINGEN.

„Twee gelukkige harten".

Rolverdeeling:

Mr. I. Th. Brown, uit Amerika	Georg Alexander.
Paul Baumann	Hermann Thimig.
Clary, zijn vrouw	Lee Parry.
Anny Weber, secretaresse	Magda Schneider.
Franzi, dienstmeisje	Olly Gebauer.

Als solodanseres in het cabaret treedt op Rozsy Barsony.

Aan de camera: Willi Goldberger; decors: Erno Metzner.

Korte inhoud:

Stel U voor, dat U leider bent van een groot filiaal in Europa van een Amerikaansche autofabriek en stel U voor, dat er plotseling bericht komt, dat de stichter van dat machtige concern, die machtige man uit Amerika, Uw filiaal komt controleeren. Ge zult dan alles doen om het Uw hoogste chef zoo aangenaam mogelijk te maken, ge zult hem bij U thuis noodigen, zult hem te dineeren vragen en bedenk dan eens, dat Uw vrouw ten koste van alles, zelfs van haar huwelijksgeluk er op staat, dat haar schoothond Bibi mee aan tafel zit. Zoo ging het Paul Baumann, die bezoek verwachtte van den heer Brown uit Amerika. Over haar man heeft Clary Baumann anders nooit te klagen. Hij is de meegaandheid zelve, maar ditmaal wil hij van geen toegeven weten. Men kan toch nooit weten of de heer Brown van honden houdt of niet. Dus Bibi moet uit de kamer als er gedineerd zal worden. Mevrouw wil niet toegeven, mijnheer begint te schreeuwen, mevrouw huilt; slot: de hond gaat de kamer uit, maar Mevrouw gaat mee!

Als mevrouw Baumann het huis verlaten heeft, diep gegriefd door het onrecht dat haar is aangedaan, zit de heer Baumann zonder gastvrouw. Gelukkig komt er een plaatsvervangster opdagen: zijn secretaresse, die als mevrouw-zelf aan den Amerikaan wordt voorgesteld. De heer Baumann is verrukt van het gezellige Weenen, dat hij van de Amerikaansche films heeft leeren kennen en wil nu zoo spoedig mogelijk in dit gezellige Weenen aan den boemel. Het drietal zal juist weggaan, wanneer mevrouw Baumann (ditmaal de echte) als een berouwvolle zondares thuiskomt.... maar zij moet zich voor de rest van den avond met de rol van de secretaresse tevreden stellen, want de heer Brown heeft juist verklaard, dat hij van niets zoo'n grondige afkeer heeft als van leugenaars en de heer Brown moet goedgunstig gestemd blijven. De beide vrouwen spelen hun rollen afwisselend met verbeten woede of met een vergaande coquetterie, al naar gelang dat het doel is elkaar te ergeren of om de heeren jaloersch te maken. Brown amuseert zich kostelijk. Hij is vastbesloten een Weensche als vrouw mee naar Amerika te nemen. Hij flirt met de „secretaresse" en maakt „Mevrouw Baumann" het hof, met tikje spijt, dat zij reeds getrouwd is. Baumann daarentegen ergert zich groen en geel. Zijn vrouw doet hem vergaan van jaloezie, zijn secretaresse buit de situatie uit door hem om opslag te vragen en tenslotte zoekt hij maar vergetelheid in den drank. Tenslotte raken de beide paren elkaar nog kwijt en Baumann kan piekeren, waarheen Brown zijn vrouw toch wel ontvoerd mag hebben.

Het sluitingsuur drijft iedereen weer naar huis en bij Baumann thuis zijn de paren weer vereenigd. Paul nog steeds jaloersch, Clary uitgelaten vroolijk, Brown verliefd, weet alleen nog niet op wie van de twee, maar Anny is wat droef gestemd. De korte droom is voor haar uit. Zij ziet haar groote kans, de Amerikaan, voor wie zij een groote sympathie koestert, voorbijgaan. Melankoliek trekt zij de elegante avondjapon van mevrouw uit. In haar eenvoudig typistejaponnetje wil zij stil het huis verlaten, maar zij wordt zoo gezien door Brown. Hij vindt haar in dit eenvoudige kleedje dubbel lief en zijn besluit is genomen: Hij neemt de typiste als vrouw en zeilt met haar naar de andere zijde van den Oceaan.

Mutatiestaat van 29 Maart tot 5 April '33

Nieuwe Leden:	**Voorgesteld door:**
Joh. Kortlang Fzn., „Pauwenhof", Wilhelminalaan te Ermelo (Gld.) Rekent op verzoek tot de afdeeling Amersfoort.	den Leider van het Informatiebureau.
O. Tulleken, Amersfoort, Vondelplein 3.	Het Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
Ir. J. W. G. Pels Rijcken, Amersfoort, Prins Frederiklaan 6.	Het Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
C. L. Maarsman, 1ste Luitenant Mil. Administratie N.-I. L., Nijmegen, Groesbeeksche Weg 201.	Directeur van het Olympia-Theater.

R. I. P.

G. J. A. van Eck, Oud-Luitenant-Kolonel N.-I. L., Wassenaar.

L. L. Nelissen, Oud-O.-I. Ambtenaar, Den Haag.

Mr. H. Radier, Oud-Raadsheer Hooggerechtshof in N.-I., Den Haag.

Adresveranderingen:

H. Hofman, Oud-Inspecteur P.T.T., Amsterdam-Z., van: Holendrechtstraat 3. naar: Wouwermanstraat 36 huis.

J. C. Jurrjens, Oud-Agent Ned. Handel Mij., van: Amsterdam, Pythagorasstraat 67, naar: Loenen a.d. Vecht, Mijndensche Weg.

J. L. v. d. Wal, Haarlem, van: Tetterodestraat 1, naar: Garenkokerskade 1 g.

H. Bijkerk, Onderwijzer, van: Pamekasan, naar: Utrecht, Amsterdamsche Straatweg 527.

H. Kalkman, Gep. Onderwijzer 1ste klasse, van: Oengaran, naar: Gouda, Ridder van Catsweg 21.

W. H. de la Fuente, Semi-arts, van: Leiden, Breestraat 39, naar: Den Haag, Daendelstraat 58.

Mejuffrouw C. L. Kleijheeg, van: Den Haag, Lijsterbesstraat 24, naar: Nijmegen, Kwakkenbergweg 318.

L. Maurenbrecher, Oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Den Haag, Sijzenlaan 43, naar: Laren (N.-H.), Rozenlaantje 10.

J. H. Th. van der Maesen, Den Haag, van: Begoniastraat 263, naar: Adeldoornsche Laan 294.

E. J. Schoneveld, van: Den Haag, Haagweg 615, naar: Loosduinen, Viandestraat 12.

N. J. Bink, van: Rijswijk, Haagweg 65, naar: Bandoeng, Riouwstraat.

H. Agerbeek, Kapitein Infanterie, thans: Batavia-C., Hospitaalweg 9.

W. C. de Haas, Dirigeerend Officier van Gezondheid 1e klasse, thans te Magelang.